

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΒ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 24

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Χριστούγεννα. — Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητού Παν(μίου) 'Αθηνών, 'Ακτίνες τής θείας παρουσίας. — 'Ιωάννου Φουντούλη, Καθηγητού Παν(μίου) Θεσ(σ)νίκης, 'Απαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές και άλλες απορίες. — Δημοσθένη Σαβράμη, Καθηγητού Παν(μίου) Κολωνίας, Τò χρωματιστό Εύαγγέλιο. — 'Επίκαιρα. — 'Αρχιμ. Νεκταρίου Μηλιώνη, 'Η ποιμαντική διακονία εἰς τὸ Νοσοκομείον «'Ο 'Αγιος Σάββας». — 'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Λέκτορος Θεολογικῆς Σχολῆς 'Αθηνών, 'Η χρήση τῶν ναρκωτικῶν ὡς ποιμαντικὸ πρόβλημα. — Περιεχόμενα τοῦ τόμου ΛΒ' (1983) τοῦ «'Εφημερίου». — Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1983 συνεργάται τοῦ «'Εφημερίου».

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

'Αθήναι, 'Ιασιού 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: 'Ιωάννης
Μιχαήλ, 'Αναστασάκη Β,
Ζωγράφου. Τηλ. 77.87.978.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Σπήλαιον ἐπιτρεπίζον ἢ 'Αμνὰς γὰρ ἤκει, ἔμβρονον φέρουσα Χριστόν· Φάνη δὲ ὑποδέχον τὸν ἰψὸν λόγῳ λύσαντα τῆς ἀλόγου πράξεως, ἡμᾶς τοὺς γηγενεῖς. Ποιμένες ἀγραυλοῦντες, μαρτυρεῖτε θαῦμα τὸ φρικτόν· καὶ Μάγοι ἐκ Περσίδος, χουσὸν καὶ λίθων καὶ σμύρναν τῷ Βασιλεῖ προσάξαιτε· οὐ ὤφθη Κύριος ἐκ Παρθένου μητρός· ὃν περ καὶ κύρασα δουλικῶς, ἢ Μήτηρ προσεκύνησε, καὶ προσεφθέγγαστο, τῷ ἐν ἀγκάλαις αὐτῆς. Πῶς ἐνεσπάρης μοι; ἢ πῶς μοι ἀνεφύης, ὁ λυτρωτὴς μου καὶ Θεός;

♦
"Ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζον ἢ γῆ· ἰδοὺ γὰρ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, πρόβεισι τεχνῆται, ἐκ Κόρης ἀπειράνδρου, εὐδοκία τοῦ φύσαντος αὐτὸν ἀπαθῶς, καὶ συνεργεία τοῦ 'Αγίου Πνεύματος· Βηθλεεμ ἐπιτρεπίζον, ἄνοιγε αὐλήν ἢ 'Ἐδέμ· οὐδὲ ὁ 'Ὄν γίνεται ὃ οὐκ ἦν καὶ ὁ πλαστουργὸς πάσης κτίσεως διαπλάττειται, ὁ παρέχων τὸ μέγα ἔλεος.

ΑΚΤΙΝΕΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Και δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς»
(Λουκ. β', 9)

Ἡ διήγησις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ γιὰ τὴν Γέννησι τοῦ Κυρίου τονίζει ὅτι, διὰν παρουσιάσθηκε ὁ ἄγγελος τοὺς ποιμένες τῆς Βηθλεέμ, λαμπρὸ κι ἐξαστράπιον φῶς, πὸν διαλύει τὸ νυκτερινὸ σκοιάδι, τοὺς περικύκλωσε καὶ τοὺς ὠδήγησε, κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, εἰς τὴν «ἐπίγνωσιν τῆς τῶν κρείττωνων παρουσίας».

Ἄν θελήσωμε κι ἐμεῖς μὲ τὰ πνευματικὰ μας μάτια ν' ἀντιγράψωμε, ὅπως οἱ ποιμένες, τὴν οὐράνια αὐτὴ λάμπρι, θὰ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ προσέξωμε τρεῖς ἀπ' τὶς ἀκτίνες τῆς: τὶς ἀκτίνες τῆς θείας ἀλήθειας, τῆς θείας ἀγάπης καὶ τῆς θείας ταπεινώσεως.

1. Ὁ Θεός, ἀπομακρύνοντας ἐκ τοῦ Παραδείσου τοὺς πρωτοπλάστους, ἔδωκε μὲ τὸ Πρωτευαγγέλιόν Του τὴν ὑπόσχεσι, ὅτι ἀπόγονος τῆς Εὕας θὰ συντρέψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφρατος. Ἐπίσης ὁ Θεός ὑπόσχθη σὶν Ἰσραὴλ, ὅτι «ἐν τῷ σπέρματι» αὐτοῦ θὰ εὐλογηθῶν ὅλα τὰ ἔθνη. Ἡ ἴδια ὑπόσχεσις δόθηκε σὶν Ἰσαὰκ καὶ σὶν Ἰακώβ. Στὸν Δαβὶδ ὁ Θεός προανήγγειλεν ἕνα παντοεινὸ βασιλικὸ θρόνον. Κι οἱ Προφῆτες πάντοτε μετέδιδαν τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἔλευσι τοῦ Μεσσία, τοῦ Σωτήρος, τοῦ Αντρωτοῦ. Ἡ φάτιν τοῦ Κυρίου εἶναι ἀπόδειξις γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν ὑποσχέσεων αὐτῶν τοῦ Θεοῦ.

Μὲ τὴ θίωσι τῆς ἀλήθειας αὐτῆς πρέπει νὰ ἐορτάζωμε τὰ Χριστούγεννα. Σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἐποχὴ, πὸν εἶναι πτωχὴ σὲ πίστι, πρέπει νὰ νοιώσωμε ὅτι ἡ ἀκτίνα τῆς θείας ἀλήθειας, πὸν ἐκφράζεται σὶν λόγον τοῦ Θεοῦ, θεομαίνει ὀλόκληρον τὴν ὑπαρξί μας. Ἀκόμη κι διὰν πολλαπλασιάζεται ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, πὸν ἀγοῦνται τὴν πίστι ἀκόμη κι διὰν ἀναγίδμητα προβλήματα κι ἀδιέξοδα φαίνονται πὸς καθιστοῦν ζοφερὸ τὸ μέλλον μας, ἡ φάτιν τῆς Βηθλεέμ πρέπει νὰ φωτίξῃ τὸν δρόμον μας καὶ νὰ μᾶς γεννᾷ τὴ θεβαιότητα, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ παραμένει ἀληθὴς καὶ οἱ ὑποσχέσεις Του πραγματοποιοῦνται πάντοτε.

2. Μιὰ δευτέρη ἀκτίνα τοῦ θείου φωτός, πὸν περικυκλώνει ἐκείνους, πὸν μὲ πίστι προσκυνοῦν τὴ Φάτιν τοῦ Κυρίου, εἶναι ἡ ἀκτίνα τῆς θείας ἀγάπης.

Ἐδῶ προσφέρει ὁ Θεός τοὺς ἀνθρώπους ὅτι πλέον ἀριστο κι ἀγαπῆτο διαθέτει. Μόνον μὲ τὴν ἀγάπην αὐτῆ τοῦ Θεοῦ, διὰν ἀνταποκριθοῦμε ἔμπροσθα σ' αὐτήν, μποροῦμε νὰ σωθοῦμε ἀπ' τὴν ἐνοχλή καὶ τὸν θάνατον καὶ νὰ ὀδηγηθοῦμε σὶν Ἀνάστασι.

Πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι πικραμένοι καὶ δυστυχεῖς, γιὰτὶ μάταια ἀναζητοῦν τὴν ἀληθινὴ ἀγάπην. Ποῦ βρῖσκεται ἡ πραγματικὴ βοήθεια γι' αὐτοὺς; Ἐκεῖ σὶν Φάτιν, ὅπου ὁ Θεός ἐξαγγέλλει τὴν ἀγάπην Του τοὺς ἀνθρώπους.

Μόνον, διὰν συνειδητοποιήσωμε καὶ θιώσωμε τὴ θεία αὐτὴ ἀγάπην, θὰ ζεσιάνωμε τὶς παγωμένες καρδιές μας, θὰ ἐξαγνίσωμε τὶς ἐπίγειες ἀγάπες μας καὶ θ' ἀντιμετωπίσωμε νικηφόρα ἀκόμη καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐχθρῶν μας κι ὅλες τὶς κοινωνικὲς ἀντιξοότητες.

3. Τὸ θεῖον φῶς, πὸν περιέλαμψε τοὺς ποιμένες τῆς Βηθλεέμ, μᾶς φώτισε καὶ μὲ μιὰ τρίτη οὐράνια ἀκτίνα. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀκτίνα τῆς θείας ταπεινώσεως.

Ἡ αἰτία τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας βρῖσκεται σὶν ἐγωϊσμῷ καὶ σὶν ἀλαζονικῷ φρόνηματι. Ποῦ μποροῦμε νὰ θεοραπευθοῦμε ἀπ' τὶς φοβερὲς αὐτὲς ἀσθένειες τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως; «Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν» (Λουκ. β', 15). Ἐκεῖ θὰ βροῦμε τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὅχι νὰ κἀδειται σὲ ἀδαμαντοκόλλητους θρόνους, ἀλλὰ ὡς ἕνα ταπεινὸ βρέφος νὰ βρῖσκεται σ' ἕνα πτωχικὸ σταῦλο «ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτιν» (Λουκ. β', 12), δηλαδὴ μέσα σὶν θαθὺ κοίλωμα, σὶν ὁποῖο θέτουν τὴν τροφὴ τῶν ζώων.

Ἡ ἀκτίνα αὐτὴ τῆς θείας ταπεινώσεως μπορεῖ νὰ φωτίξῃ τὶς ψυχές μας καὶ μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ κατακάψῃ κάθε ἐγωϊστικὸ κι ἀλαζονικὸ φρόνημα καὶ νὰ διώξῃ κάθε ἀποθάρρυνσι ἢ ἀπελπισία. Μπορεῖ καὶ μέσα σὶς πὸν πτωχικὸς, ἀνίξοες καὶ δύσκολες καταστάσεις καὶ συνθήκες τῆς ζωῆς νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ νοιώθωμε ἄνετα καὶ νὰ ἐσοτάζωμε εὐλογημένα Χριστούγεννα μὲ τὴ χαρὰ ἐκείνη, γιὰ τὴν ὁποία μὴλησε τοὺς ποιμένες τῆς Βηθλεέμ ὁ ἄγγελος: «Ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣς οὐκ εἶσθε πάντι τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ» (Λουκ. β', 10-11).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 283 τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Εἰδικὰ τὸ τροπάριο «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου...» εἶναι σχεδὸν τὸ μόνο ἀπὸ τὰ ἐπίμαχα τροπάρια, ποὺ ἔχει μιὰ ἰδιαίτερα μεγάλη λειτουργικὴ χρῆση. Ψάλλεται σ' ὅλες τὶς ἐορτὲς τοῦ τιμίου Σταυροῦ, στὰ μεθεόρτιά τους, στὶς Τετάρτες καὶ Παρασκευές, στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου καθημερινά, στοὺς ἀγιασμοὺς καὶ μάλιστα στὶς περιστατικὲς ἀκολουθίες μπροστὰ σὲ ἀρχὲς καὶ σὲ ἐπίσημα πολλὲς φορὲς πρόσωπα καὶ σὲ μεγάλες συγκεντρώσεις λαοῦ, ποὺ τὸ ξέρει ἀπὸ στήθους καὶ περιμένει νὰ σχολιάσῃ τὴ σχετικὴ φράσι του. Ἡ μετατροπὴ τῆς φράσεως αὐτῆς («νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος») σὲ «νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατ' ἐναντίων δωρούμενος» δὲν μπορούμε νὰ εἰποῦμε πὼς μετρικὰ καὶ νοηματικὰ εἶναι ἀδόκιμη. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν παραμένει ὁ ἴδιος καὶ οἱ τόνοι βρίσκονται στὴ θέσι τους καὶ τὸ νόημα μένει ἀπαράβιαστο, γίνεται δὲ μάλιστα πνευματικώτερο, ἀφοῦ «ἐναντίοι» μποροῦν νὰ νοηθοῦν οἱ πάσης φύσεως ὀρατοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀόρατοι πνευματικοὶ ἐχθροὶ τῶν πιστῶν. Ἡ διόρθωσις αὐτὴ καὶ ἀρκετὰ παλαιὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ σὲ πολλὰ ἔντυπα ἔχει εἰσχωρήσει καὶ σ' ὅλους εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ ὅλους ἀποδεκτὴ. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ, σὰν ἔκφρασις προσωπικῆς γνώμης, ἡ παρατήρησις ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ τὸ τροπάριο αὐτὸ νὰ ἐνταχθῇ στὰ «ἱστορικῶς καθιερωμένα» καὶ ὅτι κατ' ἀνάγκην ἐδῶ πρέπει «ἐνδεικτικῶς» ὑπὸ τὴν λέξι «βασιλεῦσι» νὰ «νοοῦνται ἐν γένει οἱ ἄρχοντες», ὅπως σημειώνει τὸ Ἡμερολόγιο - Τυπικὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι, νομίζω, προτιμώτερο νὰ ψάλλεται διορθωμένο.

Ἀ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α

Αἰ δ ε σ ι μ. π. Ν. Γιὰ τὴν μ ν η μ ὄ ν ε υ σ η σ τ ῖ ς ἀ π ο λ ῦ σ ε ι ς τ ῆ ς ἀ ν α κ ο μ ι δ ῆ ς τ ῶ ν λ ε ι ψ ἄ ν ω ν τ ῶ ν ἁ γ ῖ ω ν κ α ἰ τ ῶ ν δ ῖ α φ ὄ ρ ω ν σ υ ν ἄ ξ ε ω ν γ ρ ᾶ ψ α μ ε σ τ ῆ ν ἀ π ἄ ν τ η σ η σ τ ῆ ν ὑ π' ἀ ρ ῖ θ μ. 174 ἐ ρ ὴ τ ῆ σ η. Κανονικῶς οὔτε στὶς ἀπολύσεις οὔτε στὶς ἄλλες παρόμοιες περιπτώσεις δὲν μνημονεύονται οἱ συνάξεις καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων. Ἐπικρατεῖ ὅμως ἡ συνήθεια νὰ μνημονεύονται οἱ ἅγιοι αὐτοὶ καὶ νὰ ἀκολουθεῖ ὁ προσδιορισμὸς «οὐ τὴν σύναξιν ἐπιτελοῦμεν», ἢ «οὐ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ἁγίων λειψάνων ἐορτάζομεν» κατὰ μίμησιν τῆς παραλλήλου φράσεως ποὺ λέγεται στὶς μνήμες τῶν ἁγίων: «οὐ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν». Ἐχῶ τὴ γνώμη πὼς καλῶς γίνεται ἡ μνημόνευσις αὐτῆ, ἔστω κι ἂν δὲν συμφωνεῖ μετὰ τὴν ἀκριβεία. Ἄρκει νὰ γίνεται σωστά. Νὰ μὴ λέγεται δηλαδὴ σὲ ὀνομαστικῆ, ὅπως καμμιά φορὰ συμβαίνει, «ἡ ἀνακομιδὴ...» ἢ «ἡ σύναξις...» σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἅγιο ποὺ πρεσβεύει γιὰ μᾶς. Αὐτὸ εἶναι ὅποσδήποτε σοβαρὸ λάθος.

Αἰ δ ε σ ι μ. Ν. Π. Τ. Γιὰ τὴ θέση τοῦ κ η ρ ὄ γ μ α τ ο ς σ τ ῆ θ ε ἰ ἄ λ ε ι τ ο υ ρ γ ῖ α β λ ῆ π ε τ ῆ ν ἀ π ἄ ν τ η σ η σ τ ῆ ν ὑ π' ἀ ρ ῖ θ μ. 125 ἐ ρ ὴ τ ῆ σ η. Ἡ κανονικὴ τοῦ θέσης, χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία, εἶναι ἀμέσως μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τῆς θείας λατρείας καὶ αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴ δομὴ τῆς. Τὸ κήρυγμα εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένο μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἀνήκει στὸ πρῶτο, τὸ διδακτικὸ μέρος τῆς θείας λειτουργίας. Συνηθίζεται ἢ μετὰθεσὶ του στὰ κοινωνικὰ γιὰ δυὸ κυρίως λόγους, ποὺ ὅποσδήποτε δὲν στεροῦνται πιστοὶ καὶ δεύτερο γιὰ νὰ εἶναι παρόντες περισσότεροι πιστοὶ καὶ δευτέρου γιὰ νὰ μὴ καθυστερῇ ἡ θεία λειτουργία. Τὸ κοινωνικὸ ὅμως ἔχει εἰδικὸ λειτουργικὸ προορισμὸν νὰ ἐτοιμάζονται οἱ πιστοὶ γιὰ νὰ προσέλθουν στὴ θεία κοινωνία. Μετὰ τὸ κήρυγμα ἐπέρχεται διάσπασις καὶ ἀποπροσανατολισμὸς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὸ μόνο καὶ κεντρικὸ θέμα τῆς στιγμῆς αὐτῆς, τὴν προσέλευσιν στὰ ἄχραντα μυστήρια. Γι' αὐτοὺς κυρίως τοὺς λόγους καὶ γιὰ ἄλλους ποὺ ἐπιτίθενται στὴν ἀπάντησιν ἐκείνην, τὸ κήρυγμα πρέπει νὰ μένῃ στὴ σωστὴ τοῦ θέσης καὶ νὰ μὴ μετατίθεται στὴν ὥρα τοῦ κοινωνικοῦ.

Π α ν ο σ ι ο λ. Ἀ ρ χ ι μ. Ἀ. Στὴν ἀπάντησιν στὶς ὑπ' ἀριθμ. 338 καὶ 339 ἐρωτήσεις ἐξετάσαμε διεξοδικὰ τὸ θέμα τοῦ κοινωνικοῦ. Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σαφὴς καὶ καθορισμένη. Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸ οἱ ψάλτες νὰ ψάλλουν ὅ,τι θέλουν ἀντὶ τοῦ κοινωνικοῦ, ποὺ ὀρίζει ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχει εἰδικὸ προορισμὸν προτρεπτικὸν γιὰ τὴ θεία κοινωνία ἢ σχετίζεται μετὰ τὴν ἀγομένη ἐορτή. Ἄν τὰ μακρὰ μέλη δὲν εἶναι ἀρεστὰ στὸ ἐκκλησιαστικὸν ἢ δὲν μποροῦν νὰ τὰ ἐκτελέσουν σωστά οἱ ψάλτες, μποροῦν νὰ ψάλλονται οἱ ψαλμοὶ τῶν κοινωνικῶν, ὅπως στὴν παλαιότερα πράξι. Ὅχι ὅμως ἄλλοι ἀντ' ἄλλων. Στὸ τέλος τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἀπαντήσεως ἔχουμε ἕνα πίνακα τῶν ψαλμῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους προέρχονται τὰ κυριώτερα ἐν χρῆσει σήμερον κοινωνικὰ. Αὐτὸς μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ στὴν ὀρθοτέρα καὶ πιὸ παραδοσιακῆ ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος. Ἄλλες λύσεις δὲν δικαιώνονται ἀπὸ τὴ λειτουργικὴ μας παράδοσι.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΤΟ ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Στὰ πολὺτιμα ἀντικείμενα, πού ἀγοράζουν οἱ πλούσιοι Γερμανοί, ἀνήκουν καὶ οἱ Εἰκόνες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, πράγμα πού ἔχει συντελέσει στὸ νὰ ἀύξηθοῦν πολὺ οἱ τιμές τους. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ ζωή. Ἀντιθέτως ἀγνοοῦν τελείως αὐτὴν τὴν πνευματικότητα γιὰτι — πολλὲς φορές — πρόκειται γιὰ ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ρυθμίζεται μὲ μοναδικὸ κριτήριον τὸν πρακτικὸ ὕλισμό. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο τοποθετοῦν τὶς Εἰκόνες μέσα στὸ σαλόνι τοῦ σπιτιοῦ τους, κοντὰ στὰ ἄλλα ἀντικείμενα πού μαζεύουν, θεωρώντας τες σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ σύμβολα τοῦ πλοῦτου τους.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὅμως παρατηροῦμε, τὰ τελευταῖα χρόνια, μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ — κυρίως — τῶν θεολόγων τῶν μὴ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ νοιώσουν τὸ βαθύτερον νόημα τῶν Εἰκόνων μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ὅτι ἔχουν ἤδη κυκλοφορήσει στὴν Γερμανία μερικὰ πολὺ ὠραῖα βιβλία μὲ θέμα τὶς Εἰκόνες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὰ τὰ βιβλία ἀνήκει καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Γερμανοῦ καθολικοῦ θεολόγου Ernst Chr. Suttner: «Τὸ χρωματιστὸ Εὐαγγέλιο: Τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως διὰ μέσου τῶν Εἰκόνων», πού κυκλοφόρησε τὸ 1982 στὶς ἐκδόσεις Friedrich Pustet (Regensburg).

Ἀξιόλογο εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου δὲν περιορίζεται στὴν δημοσίευσιν μερικῶν γνωστῶν Εἰκόνων, πράγμα πού κάνουν οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς βιβλίων αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Βασικὸς τοῦ σκοποῦ εἶναι νὰ δείξῃ τὶς στενὲς σχέσεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὸ κήρυγμα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως — τὸν Λόγο δηλαδὴ — καὶ τὶς Εἰκόνες, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ὅτι κατορθώνει νὰ συμβάλῃ ἀποτελεσματικὰ στὴν ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν, πού διαβάζουν αὐτὸ τὸ βιβλίον, κατανόησιν καὶ συνειδητοποίησιν τοῦ νοήματος τῶν Εἰκόνων καὶ τῆς σημασίας τους γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Πιστεύω δὲ ὅτι αὐτὸ τὸ βιβλίον μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ — ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μὴ Ὁρθοδόξους — ἀκόμη καὶ πολλοὺς Ὁρθοδόξους, πού ζοῦν στὴν Γερμανία, νὰ ἐκτιμήσουν ἀκόμη πλεονεκτικῶς τὸν πνευματικὸ πλοῦτον τῆς Ἐκκλησίας τους γενικὰ, καὶ τὴν σημασίαν τῶν Εἰκόνων, σὰν συμβολὴ σ' αὐτὸν τὸν πλοῦτον, εἰδικὰ.

Ὁ Suttner κατορθώνει, μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς εἰσαγωγῆς, νὰ δείξῃ τὸν πνευματικὸν καὶ θεολογικὸν χαρακτήρα τῆς εἰκονογραφίας κατὰ ἓναν τρόπο πού

μᾶς πείθει ὅτι ἔχει καταλάβῃ τὴν γλώσσαν τῶν Εἰκόνων, καθὼς καὶ ὅτι ἔχει συνειδητοποιήσει τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, πού ἐκφράζουν οἱ Εἰκόνες. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο δείχνει καὶ ἀποδείχνει πειστικὰ, ὅτι οἱ Εἰκόνες ἔχουν, πολὺ σωστά, χαρακτηρηθεῖσαν ὡς μιὰ «θεολογία μὲ ὁρατὰς παραστάσεις», δεδομένου ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιαστικῆς τέχνης ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ θεολογικὴ ὕλη, πού εἶναι ὁμοίωσθαι μὲ τὴν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐπομένως δὲν εἶναι τυχαῖον τὸ γεγονός ὅτι ὁ Suttner ἔδωκε στὸ βιβλίον του τὸν ὠραῖον τίτλον: χρωματιστὸ Εὐαγγέλιον, γιὰτι μ' αὐτὸν τὸν τίτλον περιγράφει ὁ συγγραφέας, μὲ δυὸ μόνον λόγια, τὸν ὅλον πλοῦτον οἱ Εἰκόνες μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ Θεολογίας.

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀκολουθοῦν 33 χρωματιστὲς Εἰκόνες τροπάρια πού ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τῶν Εἰκόνων καὶ κείμενα τοῦ συγγραφέα, πού ἐξηγοῦν τὴν σημασίαν τους. Τὸ πρῶτον μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ Εἰκόνες μὲ θέμα τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ δεύτερον εἶναι ἀφιερωμένον στὴν εἰκονογραφίαν τῶν δώδεκα μεγάλων ἑορτῶν τοῦ Λειτουργικοῦ ἔτους: Εὐαγγελισμὸς, Γέννησι τοῦ Χριστοῦ, Πεντηκοστή, Κοίμησι τῆς Θεοτόκου κ.λπ., ἐνῶ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος παρουσιάζει Εἰκόνες, πού ἔχουν σὰν θέμα τὶς Εὐαγγελικὰς περικοπέας, πού διαβάζονται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Ἀξιωματικὸν εἶναι, τέλος, τὸ ὅτι ὁ συγγραφέας κατορθώνει νὰ συνδυάσῃ τὰ τροπάρια, τὰ σχόλια τοῦ καὶ τὶς Εἰκόνες κατὰ ἓναν τρόπο πού δείχνει τὸ πόσον στενὰ εἶναι δεμένη, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ Χριστιανικὴ πίστις μὲ τὶς Εἰκόνες. Στὴν περίπτωσιν τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ Εἰκόνων π.χ. ἀκολουθοῦν, μετὰ τὸ τροπάριον: «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος», πού ἐκφράζει τὴν χαρὰν γιὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, σχόλια τοῦ συγγραφέα τὰ ὁποῖα, μὲ τὴ βοήθειαν κειμένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μᾶς βοηθοῦν νὰ «διαβάσομε» τὸ περιεχόμενον τῶν Εἰκόνων. Μὲ ἄλλα λόγια: ὅποιο ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ δεῖ καὶ νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίον τοῦ Suttner συμφωνεῖ, ἀπόλυτον, μὲ τὸν συγγραφέαν, ὅτι οἱ Εἰκόνες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι Εὐαγγέλιον μὲ ἑγχρωμες ὁρατὰς παραστάσεις.

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

«Θεός ειρήνης».

Η ΕΝ ΟΥΡΕΙ έορτή τών Χριστιογενών θυμίζει σιόν κόσμο διττή ή μόνη πηγή τής ειρήνης γι' αυτόν είναι ο Ίησοῦς Χριστός. Η ύμνωδία τής Έκκλησίας μας ύπογραμμίζει διττή ο Πατέρας του είναι «Θεός ειρήνης» και τόν έστειλε ανάμεσά μας ακριβώς για να μάς δώσει τό πολυτιμότερο αυτό τών αγαθών.

Αυτής τής χαροποιού αλήθειας τή βαθύτερη συνειδητοποίηση έχει ανάγκη ιδιαίτερα σήμερα τό ανθρώπινο γένος και μάλιστα τό τμήμα του εκείνο πού λέγεται χριστιανικό. Όλα τά ένδεικτικά σημεία μαρτυρούν διττή ή οικουμένη, με πρώτη τή γηραιά μας ήπειρο, βρίσκονται σιόν χείλος τού όλέθρου. Η φρενήρης κόυρα τών πυρηνικών εξοπλισμών, με τήν ανάλογή τής γεωμετρική αύξηση τού κινδύνου, έχει φθάσει σιόν μη περαιτέρω. Οί λαοί, σέ όλα τά μήκη και τά πλάτη τής γής, διαδηλώνουν έντυπωσιακά τόν τρόπο τους μπροστά σ' αυτό τό φοβικό ένδεχόμενο, πού σημαίνει τόν όλοσχερή άφανισμό τους. Ο χριστιανισμός, σ' αυτή τήν έξόρμηση, πρωτοπορεί. Είναι ή φνοική του θέση.

Ξενικά έθιμα.

ΣΤΟ λαό μας, έξακολουθούν να ισχύουν όρισμένα δυτικά έθιμα γύρω από τά Χριστιογεννα. Όπως τό ρεβεγιόν κατά τή νύχτα πού προηγείται τής έορτής, τό δέντρο, άγνωστο σιόν έθνική μας παράδοση κ.ά. Οί αιδεσιμώτατοι έφημέριοι όφείλουν να διαφωτίζουν τούς ένορίτες τους ως προς τό άνοίκειο αυτόν τών ξενικών συνηθειών. Κατά τες μέρες αυτές, ως μη παραλείψουν ένα τέτοιο χρέος. Από τόν άμβωνα και με και' ίδιαν ρουθεσίες, καλούνται από τό θείο Έργοδότη τους να άποτρέψουν, με νηφάλια αλλά σαφή γλώσσα, τούς άνύποπτους πιστούς από τήν τήρηση έθιμων πού άπάδουν προς τό όρθόδοξο φρόνημα. Είναι βέβαιο διττή ο παιρικός λόγος τους θα βρει άπήχηση.

Τά άγια Νήπια.

ΤΗΝ 29η Δεκεμβρίου, σιόν λειτουργικό άπόηχο τής έορτής τών Χριστιογενών, ή Έκκλησία μας μνημονεύει και τιμά τά άγια Νήπια, τά από τού Ηρώδου άναιρεθέντα. Τά άδωά αυτά μικρά παιδιά είναι ή πρώτη έκατόμβη σιόν γαλαξία τών Μασύρων

τού χριστιανισμού. Τό αίμα τους χύθηκε χάρη τού Χριστού. Δίκαια τά γεραίρουμε. Άς επικαλούμαστε τή μεσοπεία τους σιόν Σωτήρα μας. Ακριβώς έξ αίτίας τού σύντομου άκηλίδωτου βίου τους πάνω σιτή γή, ο ούράνιος χορός τους έχει φωνές, άπέναντι σις όποιες είναι και' έξοχην εύήκοος ο Κύριος.

Ένα ψυχωφελές σύγγραμμα.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ από τήν Άποστολική Διακονία, αυτές τες μέρες, μια αξιόλογη έκδοσή της. Είναι πρώτος από τούς δυό τόμους ενός έομηρευτικού έπισημματος σιόν βιβλίο τής Παλαιάς Διαθήκης (Ίώβ). Συγγραφέας αυτού τού έξηγητικού έργου είναι ο συνεργάτης μας κ. Βασ. Μουσιάκης, δρ Θ. Πρόκειται για ένα ψυχωφελές σύγγραμμα, πού δέν ικανοποιεί άπλώς φιλολογικές άπορίες, αλλά πού παντός μεταδίδει σιόν άναγνώστη τούς πνευματικούς χυμούς αυτού τού περισπούδαστου μέρους τής Βίβλου, πού τό διακρίνει ή βαθιά σκέψη και μια άπαράμιλλη ποιηση. Ο κ. Μουσιάκης, λογοτέχνης ο ίδιος, αναλύει με γλώσσα γλαφυρή και, συχνά, άληθινά εύρηματική τό ιερό κείμενο τού (Ίώβ). Ακριβώς χάρη σ' αυτά τά προσόντα του, τό βιβλίο διαβάζεται άνετα και εύχάριστα. Συνιστούμε θεομά σιους άναγνώστες μας τήν άπόκτησή του. Η έντύπωση σ' αυτό άποδάνει για κάθε πιστό χριστιανό και ίδίως για τούς Ποιμένες τής Έκκλησίας πολυ χρησίμη.

Εύγλωττοι άριθμοί.

ΤΑ ΗΘΗ, σιόν έλληνική κοινωνία, έν συγκρίσει με διττή συμβαίνει σέ άλλες χώρες τού λεγόμενου πολιτισμένου κόσμου, έξακολουθούν άκόμη να έχουν τά γνωρίσματα ενός ύγιους συντηρητισμού. Ευχάριστο τό γεγονός. Άλλά δέν πρέπει να μάς επαναπαύει. Γιατί, σέ όρισμένες πλευρές, ή χώρα μας έχει ήδη ύποστει βατιές επιδράσεις τών καινούργιων αντιλήψεων. Όπως λ.χ. εκείνες πού άφορούν σις έξωγαμαίες σχέσεις μεταξυ τών δύο φύλων. Σέ πρόσφατη συνέντευξή του, ο Καθηγητής τής Μαιευτικής κ. Διον. Κασκαρέλης, δήλωσε: Τό 160)ο τών κάτω τών 19 ετών Έλληνίδων έχει προβλήματα από άνεπιθύμητες έγκυμοσύνες. Τό δεδομένο αυτό, συνδυαζόμενο με τό διττή, κατά τούς ύπολογισμούς τών άρμόδιων, σι άμβλώσεις σιόν Ελλάδα υπερχάνουν τες 200 χιλιάδες έτησίως, λέει πολλά. Η Έκκλησία ως έντεινει τες προσπάθειές της για τή σωστή διαφώτιση τών παιδιών μας.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ,,

Τοῦ Ἀρχιμ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΜΗΛΙΩΝΗ

3. Κοινωνική ἢ φιλανθρωπική προσφορά.

Μολοντι τὸ Ἴδρυμα ἔχει ὀργανωμένην Κοινωνικὴν Ὑπηρεσίαν, ἣ ὁποία συνεργάζεται μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Νοσοκομείου τῆς παρέχει κάθε δυνατὴν βοήθειαν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς, ἐν τούτοις οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν συνοδῶν προτιμοῦν νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν ἱερέα διὰ νὰ ἀναφέρουν τὰ προβλήματα τῶν. Θέλουν μὲ αὐτὸν νὰ μοιραζῶνται τὸν πόνον καὶ τὰ θάνατα ποὺ τοὺς καταπιέζουν. Τοῦτο φανερώνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, πόσον εἶναι ριζωμένη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἱ. Κληρὸν.

Ἡ ἀσθένεια δὲν ἔχει μόνον ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν, προσωρινὴν ἢ μόνιμον, τῆς υγείας, ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργίαν πλήθους ἄλλων ἀτομικῶν καὶ οἰκογενειακῶν προβλημάτων εἰς τὸν ἄρρωστον. Ὁρισμένα θεοαίως ἐπιλύονται κατὰ τὴν ἱ. Ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἀκόμη, διὰ τὰ ὁποῖα χρειάζεται καὶ ἡ συνδρομὴ καὶ ἄλλων προσώπων. Διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ὀρισμένων ἀσθενῶν ἐδημοιουργήθη ὑπὸ τοῦ Ἐφημερίου, κατόπιν ἀδείας τῆς Διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος, εἰδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ποὺ τὸ διαχειρίζεται Ἐπιτροπὴ ἐκ προσώπων τοῦ Νοσοκομείου.

Πόροι τοῦ Ταμείου αὐτοῦ εἶναι κυρίως εἰσφοραὶ διαφόρων πιστῶν καὶ ἄλλα χρηματικὰ ποσὰ ποὺ προσφέρονται διὰ τὸν ἱερέα, διότι αἱ ἱεροπραξίαι διὰ πάντας ἀνεκαθεν εἰς τὸ Ἴδρυμα τελοῦνται δωρεάν. Εἰδικώτερον κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν διετέθησαν τὰ ἐξῆς χρηματικὰ ποσὰ ὡς βοήθημα: 1978 266.800 δρχ., 1979 357.813 δρχ., 1980 504.600 δρχ., 1981 625.000 δρχ. καὶ τὸ 1982 716.606 δρχ., ἤτοι συνολικῶς διετέθη τὸ ποσὸν τῶν 2.470.819 δραχμῶν. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ὅμως ἀριθμὸν δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ ποσὰ, ποὺ διετέθησαν ἀπὸ διαφόρους φιλανθρωποὺς διὰ χειρὸς τοῦ Ἐφημερίου καὶ οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ τηρηθῇ ἡ ἀνωνυμία. Τὸ συνολικὸν ποσὸν ποὺ διετέθη εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ἀσθενεῖς μας ὑπερβαίνει τὰ 3.000.000 δρχ. Στόχος εἶναι νὰ

ἀπαλυνεταὶ ὁ ἀνθρώπινος πόνος καὶ νὰ καλλιεργῆται μετὰ τῶν πιστῶν τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης.

Ἡ κοινωνικὴ προσφορά δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην ἀσθενῶν μας. Οἱ νοσηλεύομενοι εἰς τὸν «Ἁγιὸν Σάββα» δυστυχῶς ζοῦν τὸ δράμα, ποὺ ἔζων παλαιότερον ἀσθενεῖς πάσχοντες ἀπὸ μεταδοτικὰς νόσους. Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκιοῖοι τῶν δὲν δεικνύουν πάντοτε τὴν πρέπουσαν ἀγάπην καὶ στοργὴν πρὸς αὐτούς, διότι «φοβοῦνται» τὴν νόσον καὶ ἀποφεύγουν τὸν ἀσθενῆ. Ἔτσι μεγάλη προσπάθεια καταβάλλεται διὰ τὴν «ἐπανένταξιν» τῶν ἀσθενῶν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν τοὺς περιβάλλον. Ἰδιαίτερα προβλήματα παρουσιάζονται εἰς γυναῖκας νεαρὰς ἢ καὶ μέσης ἡλικίας, ποὺ οἱ ἄστοργοι σύζυγοι τὰς ἐγκαταλείπουν. Εἰς αὐτὰς ἡ ἔλλειψις ἀγάπης καὶ στοργῆς δημιουργεῖ τὴν κατάθλιψιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, μὲ συνέπειαν νὰ ἐπέρχεται ραγδαίως ὁ ὑποτροπιασμὸς τῆς νόσου.

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς συνεργάζεται ὁ ἱερεὺς μετὰ τοὺς ἰατροὺς, τὰς ἀδελφὰς νοσοκόμους καὶ τὴν Κοινωνικὴν Ὑπηρεσίαν. Ἰδιαίτερα τονίζεται εἰς τοὺς συγγενεῖς, πῶς ὁ ἀσθενὴς τῶν ἔχει τῶρα ἀνάγκην τῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς τῶν. Δυστυχῶς, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος ἀν δὲν ζήσῃ ὁ ἴδιος τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ πόνου καὶ τοῦ στεναγμοῦ δὲν φρονιματίζεται.

Τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀσθενῆ συνεχίζεται καὶ μετὰ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖον, εἴτε μὲ τὴν ἀποστολὴν χρηματικῶν βοηθημάτων καὶ ἐπιστολῶν, εἴτε μὲ ἐπισκεψὶν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅταν θεοαίως τὸ ζήτησῃ ὁ ἴδιος.

Β' Ποιμαντικὴ διακονία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

Ἡ Διοίκησις τοῦ Ἰδρύματος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἐν ἔτει 1935 μέχρι σήμερα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπιλεκτα μέλη τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ποὺ εὐμενῶς βλέπουν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Γνωρίζει, ἄλλως τε, ἡ Διοίκησις καλῶς, πόσον εὐεργετικὴ εἶναι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὸ προσωπικὸν ἢ ἐπίδρασις τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστews, διὰ τοῦτο καὶ εἶχε θέσει ὡς θάσιν λειτουργίας τοῦ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 293 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23 τεύχους

Ίδρύματος τῆς χριστιανικῆς ἀρχῆς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης. Ἡ Διοίκηση τοῦ Ίδρύματος διὰ ποικίλων τρόπων ἐρχεται ἀρωγὸς εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ἀξιόλογος καὶ πολύτιμος εἶναι καὶ ἡ προσφορά τοῦ Γραφείου Διευθυνούσης καὶ ὀρισμένων ἀδελφῶν νοσοκόμων, ποὺ μὲ τὴν κατάλληλον προετοιμασίαν βοηθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς μας νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄνευ τῆς προσφοράς αὐτῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς Διοικήσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτελεσθῇ οὐσιαστικὸν ποιμαντικὸν ἔργον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον.

Προβληματικὴ καθίσταται: σήμερον ἡ ποιμαντικὴ διακονία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ίδρύματος. Οἱ λόγοι ποὺ συντελοῦν εἰς τὴν δυσχερίαν αὐτὴν εἶναι οἱ ἑξῆς: α) Αἱ περιορισμέναι ὥραι ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ δὲν προσφέρονται διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. β) Ἡ μεγάλη ἐπίδρασις καὶ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς ὕλιστικῆς δομῆς τῆς κοινωνίας μας καὶ τῶν μηδενιστικῶν καὶ ἀθεϊστικῶν ρευμάτων. Ὁ ἀτομισμὸς, ἡ χρησιμοθηρία, ἡ ὀλοκρατία εἶναι τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς κοινωνίας μας. Εἰς ἓνα τέτοιο κλίμα εἶναι φυσικὸν νὰ ἀπωθοῦνται αἱ πνευματικαὶ καὶ οὐσιαστικαὶ ἀναζητήσεις. Νὰ συμπνίγεται κάθε ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἠθικὰς ἀξίας. γ) Ἡ ὀργανωμένη πολεμικὴ κατὰ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας, μὲ στόχον αὐτῆς νὰ δυσχεράνουν μὲ κάθε τρόπον τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ τὴν τοποθετήσουν εἰς τὸ περιθώριον.

Παρὰ τὰς ἀνωτέρω δυσχερίαις γίνονται ἀξιόλογοι προσπάθειαι διὰ τὴν ποιμαντικὴν τοῦ προσωπικοῦ, ποὺ ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του νὰ διακονήσῃ τὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Αἱ κυριώτεραι ποιμαντικαὶ προσπάθειαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἡ τέλεσις τῆς θ. Λατρείας εἰς ὥρας ποὺ νὰ δύνανται νὰ προσέλθουν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὸ Ίδρυμα.

2. Ἡ κατ' ἰδίαν ἐπικοινωνία τοῦ ἐφημερίου μετὰ τοῦ προσωπικοῦ. Καὶ

3. Ἡ συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς εὐχάριστα ἢ λυπηρὰ γεγονότα τῆς οἰκογενειακῆς των ζωῆς. Ἔτσι: ὁ ἱερεὺς μοιράζεται τὴν χαρὰν ἢ τὴν λύπην των. Αὐτὸ δημιουργεῖ οὐσιαστικὴν ποιμαντικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ σημαντικὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ ποιμαντικὴ ἐπικοινωνία συντελεῖ εἰς τὸ νὰ συνεργάζεται ὁ ἐφημέριος μὲ ὅλον τὸ προσωπικὸν τοῦ Ίδρύματος, ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς ἀντιπρονοῦντας. Τοὺς βλέπει ὡς ἀδελφούς. Κοινὸς ὅλων στόχος πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὑγεία τῶν ἀσθενῶν. Ἀποφεύγει ἐπιμελῶς κάθε πολιτικὴν συζήτησιν. Δὲν συμμετέχει εἰς πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν ὀργάνωσιν. Ἔτσι καὶ οἱ ἀντιπρονοῦντες δὲν δημιουργοῦν τοῦλάχιστον φανερὰ προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ἐκτὸς ἐλαχίστων περιπτώσεων.

Υπάρχει ὁμοίως καὶ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, «τὸ μικρὸν ποιμνιον», ποὺ ἔχει ἀρμονικὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ ἀγωνίζεται νὰ ζῆ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς καλῆς συνεργασίας εἶναι τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀσθενῆ. Υπάρχει κατὰ τὸ δυνατόν γλυκύτης καὶ λεπτότης τρόπων. Ταπεινώσις ἐμπρὸς εἰς τὸ μυστήριον τοῦ πόνου. Διάκρισις καὶ ἀγάπη διὰ τὸν πάσχοντα ἀδελφόν. Αὐτὰ παρασκευάζουν τὸ ἔδαφος τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συμπόνοια καὶ ἡ διάθεσις νὰ συμπάσχωμεν μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀσθενεῖς μας εἶναι εἰρηγικοί καὶ αἰσιδόδοξοι. Τὸ ἠθικὸν καὶ ἡ ἐν γένει ψυχολογικὴ των κατάστασις εἶναι καλὴ, μολοντί ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ τὴν νόσον.

Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ προσωπικοῦ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ νοιώσουν τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τοῦ προσωπικοῦ ἔχουν κατανοήσει, ὅτι ἡ ἱατρικὴ σήμερον θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐνιαῖον ψυχροσωματικὸν σύνολον. Δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ μικροσκοπίου καὶ τοῦ ἐργαστηρίου. Ζητεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ψυχολογικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἐπιλύσῃ ταῦτα.

Στόχος καὶ ποιμαντικὴ φροντίς τοῦ ἐφημερίου εἶναι νὰ κατανοήσουν ὅλοι, ὅσοι διακονοῦν τοὺς «ἀδελφούς τοῦ Κυρίου», ὅτι εἰς τὸ ἔργον των ἐρχεται πολύτιμος ἀρωγὸς ἡ Ἐκκλησία. Προσφέρει σημαντικὴν βοήθειαν ἐκεῖ ἀκριδῶς, ὅπου ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἐνοχλήν καὶ τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἓνα μεγάλο «θεραπευτήριον», τὸ ὅποιον ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἁμαρτίας. Ἐπαναφέρει διὰ τῆς θ. Χάριτος τὴν γαλήνην καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ταραγμένην ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θεία Χάρις εἶναι ἐκεῖνη, ποὺ βοηθεῖ καὶ τοὺς διακονοῦντας τὸν ἀνθρώπινον πόνον νὰ μοιράζονται μὲ τὸν ἄρρωστον ἀδελφόν τὴν μοναξιάν του, βλέποντες τὸν ἑαυτὸν τους εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀσθενοῦς. Νὰ τὸν κατανοοῦν καὶ νὰ τὸν εὐσπλαγχνίζονται.

Βεβαίως, μόνον ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπάντησις εἰς τὸν ἄνθρωπον ποὺ ὑποφέρει. Ὁργανα, ὁμοίως, τῆς θείας Του εὐσπλαγγίας εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν εὐσπλαγγίαν αὐτὴν εἰς ὅλα τὰ πεδία τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Θὰ προσευχηθῶμεν διὰ τὸν ἄρρωστον ἀδελφόν καὶ θὰ τὸν εἰρηνεύσωμεν. Θὰ παρηγορήσωμεν ἐκεῖνον ποὺ κλαίει. Θὰ ἀφήσωμεν τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν ν' ἀναδλύσῃ πρὸς ἐκείνους, ποὺ ἐπιθυμοῦν πάλιν νὰ εὑρουν τὴν ὑγείαν, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἀγαποῦν τὴν ζωὴν. Θὰ συμπάσχωμεν καὶ θὰ συμπονέσωμεν καὶ τότε θὰ ἔχωμεν πράξει: τὸ καθήκον μας.

(Τέλος)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ἡ χρήση τῶν ναρκωτικῶν ὡς ποιμαντικὸ πρόβλημα

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση

Σ' αὐτῇ, ὅμως, τῇ φάση, φρονοῦμε, ὅτι: θὰ ἦταν χρήσιμη γιὰ τοὺς ἀγαπητοὺς ἐφημερίους μας καὶ λοιποὺς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ, μίᾳ ἀπὸ θεολογικῆ ποιηματικῆ ἔκδοσης τοποθέτηση καὶ ἐρμηνεία τοῦ προβλήματος τῆς χρήσεως τῶν ναρκωτικῶν, γι' αὐτὸ καὶ ἐπιχειροῦμε μίᾳ ὑπ' αὐτὸ τὸ πρῖσμα παρουσίαση τοῦ θέματος.

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι ἡ συμπληρωμένη καὶ βελτιωμένη μορφή μιᾶς εἰσηγήσεως, ποὺ διαδόστηκε καὶ συζητήθηκε σὲ στρογγυλὸ τραπέζι, στὰ πλαίσια Σεμιναρίου μὲ θέμα: «Ἡ ἀπειλὴ τῶν ναρκωτικῶν», ποὺ ὁργάνωσε, γιὰ τὰ εἴκοσι πέντε χρόνια λειτουργίας του, ὁ «Ὁμιλος Ἐθελοντῶν», ἀπὸ τῆς 23 ἕως τῆς 27 Ἰανουαρίου 1978, στὴν αἴθουσα συνεδρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν.

Ὁ Ὁμιλος Ἐθελοντῶν (Ὁμήρου 34, τηλ. 361.58.24), εἶναι ἓνα ἐκπαιδευτικὸ σωματεῖο, ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1953, γιὰ νὰ δημιουργήσει φωτισμένους ἐθελοντές, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ προσφέρουν χρήσιμη καὶ ἐποικοδομητικὴ κοινωνικὴ ἐργασία.

Ἡ ἔκδοσις τῶν πρακτικῶν (Ἀθήνα 1978, 172 σ.), μὲ τῆς εἰσηγήσεις καὶ τῆς συζητήσεις τοῦ σεμιναρίου, ἀποτελεσε σταθμὸ στὴ βιβλιογραφία περὶ ναρκωτικῶν στὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἔκτοτε τὰ συμβουλευόνται ἐπιφελῶς, ὅσοι ἔχουν σχέση μὲ τὸ πρόβλημα. Συνιστοῦμε θερμὰ τὴ μελέτη του καθόσον ἡ προσέγγισις ποὺ κάνει εἶναι πολυμερῆς καὶ διεπιστημονικὴ. Ἰδιαιτέρως ὁλ. τῆς σ. 19 - 60, στῆς ὁποῖες ἐκτίθενται ἡ ἰατρικὴ, κοινωνιολογικὴ - ἐγκληματολογικὴ, ψυχολογικὴ καὶ θεολογικὴ ἄποψη.

Χρήσιμη θὰ ἦταν ἐπίσης ἡ μελέτη τῶν ἀρθρῶν καὶ τῶν βιβλίων ποὺ παραθέτομε κατ' ἐπιλογὴ εὐθὺς ἀμέσως, εἴτε μὲ πλήρη τὰ βιβλιογραφικὰ τοὺς στοιχεῖα εἴτε μὲ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τῶν ἐξωφύλλων τοὺς.

Γιὰ ἔργα μέχρι καὶ τὸ 1979, θὰ πρέπει ὁ ἀναγνώστης νὰ συμβουλευθεῖ τὴν Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ἐπὶ θεμάτων ἐνδιαφερόντων τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, τοῦ Γ. Κ. Παπαγεωργίου, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας» 1981, 240 σ. Γιὰ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἀναφέρει: ἐξήγηση πέντε τίτλους (ὁλ. στὸ ἀλφαριθμητικὸ εὑ-

ρετήριο τὰ λήμματα: ναρκομανεῖς, ναρκωτικά). Ὁ ἴδιος, τὸ 1979, ἐπιχείρησε μίᾳ διεθνή καὶ ἐσωτερικὴ ἐπισκόπηση γιὰ τὸ πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν στὸ περ. «Ἀστυνομικὰ Χρονικὰ» καὶ τὴν ἐξέδωσε σὲ ἀνάτυπο 22 σ. μεγάλου σχήματος. Μία ἐρευνά του, «Ἑλληνες σπουδαστὲς καὶ ναρκωτικά, μᾶζι μὲ συμπεράσματα καὶ προτάσεις δημοσιεύθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1982, 36 σ. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1983 ἔγραψε γιὰ τὸν Φαῦλο κύκλο τῆς τοξικομανίας, στὸ περ. «Δικαίωση» (ἀνάτυπο 6 σ. μεγάλου σχήματος). Οἱ πρὸ πάνω μελέτες του ἐνημερώνουν σὲ ὅλο τὸ φάσμα τοῦ προβλήματος.

Ἐνα βιβλίον, ποὺ «διαφωτίζει πολὺ μεθοδικὰ καὶ μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια καὶ καθοδηγεῖ ὀρθὰ αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ μάθει τὴν ἀλήθεια γιὰ τὰ ναρκωτικά» εἶναι τὸ ἔργο τοῦ ὑψηγγετῆ Ἀθανασίου Ἀβραμίδου, Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὰ ναρκωτικά, στῆς Ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1982, 162 σ.

Μία σειρά ἐνδιαφερόντων ἀρθρῶν εἶχαν δημοσιευθεῖ παλαιότερα στὸ περ. «Ἀκτίνες». Βλ. μ.ἄ. Jean de Fabrigues, Ναρκωτικά, ἀγάπη καὶ κενὸ, Ἰανουάριος 1976, σ. 21 - 22 καὶ Α. Stocker. Στὸ περιθώριον τῶν τεχνητῶν παραδείσων, Ἰούνιος 1976, σ. 172 - 177, Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1976, 208 - 213.

Βλ. ἀκόμα τὰ ἐξῆς ἀρθρα: Τοῦ πρ. Μητροπολίτου Παραμυθίας Τίτου (Μαθηαίακη), Ἡ ἓκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ἀντιμετώπισις τῆς διαδόσεως τῶν ναρκωτικῶν δημοσιευμένο στὸ περ. «Ἐκκλησία» κυκλοφόρησε ὡς ἀνάτυπο, Ἀθήνα 1978, 28 σ. Τοῦ π. Φιλοθέου Φάρου, Ἡ κατάχρησις τῶν ναρκωτικῶν ὡς σύμπτωμα ἐνὸς κοινωνικοῦ προβλήματος καὶ ἡ σχετικὴ ἄσχετη φλυαρία, περ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1978, σ. 290 - 299. Τοῦ καθηγητῆ τῆς Κοινωνιολογίας στὴν Πάντειον Δημητρίου Τσαούση, Τὰ ναρκωτικά ὡς κοινωνικὸ πρόβλημα, στὸ περ. «Ἐκλογὴ» (Θεμάτων Κοινωνικῆς Προνοίας), ἀρ. 52, Αὐγούστου 1980, σ. 81-92.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῇ, θέλω νὰ ἐπισημάνω μίᾳ δημόσια συζήτηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Βιολογικῆς καὶ Γενετικῆς τοῦ Ἀνθρώπου στῆς 15 Μαρτίου 1972 γιὰ «τὸ πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν». Τὰ πρακτικὰ δημοσιεύθηκαν στὸν Γ' τόμον τῶν Συζητήσεων ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐταιρείας, Ἀθήνα 1978, σ. 62-87. Καθὼς καὶ ἓνα σεμινάριον τοῦ Συμβουλίου Ἐπιμορφώσεως στὴν Κοινωνικὴ Ἐργασία μὲ θέμα, Ναρκωτικά: τὸ πρόβλημα καὶ ἡ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 290 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23 τεύχους

σ ε δρόμους ποιμαντικής διακονίας

άντιμετώπισή του για τον κοινωνικό λειτουργό. Τα πρακτικά κυκλοφόρησαν από το ίδιο το Συμβούλιο, Αθήνα 1976, 78 σ.

Οι μαρτυρίες από «πρώτο χέρι» είναι η καλύτερη βοήθεια για την κατανόηση του κόσμου των ναρκομανών. Ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει σε δύο σχετικές «αυ-

τοβιογραφίες». Άννιτας Σκόγκλουτ, Χαμένα νιάτα (Η ζωή της Μαρίας Λ.), Αθήνα, Έκδ. «Μινώας», 1980, 282 σ. και Άλίκη Χ., Η Άλίκη στη χώρα του L.S.D., Αθήνα, Έκδ. «Όδυσσέας», 1979, 202 σ.

Στο κείμενο και στις υποσημειώσεις του παρόντος άρθρου μας παραπέμπουμε και σε άλλους τίτλους.

Τα βιβλία συμβάλλουν κι αυτά, με τον δικό τους τρόπο, στην ευρύτερη ενημέρωση εκπαιδευτικών, γονέων και παιδιών και στην πιό αποτελεσματική αντιμετώπιση του κινδύνου των ναρκωτικών.

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Αναζήτηση ανεξαρτησίας

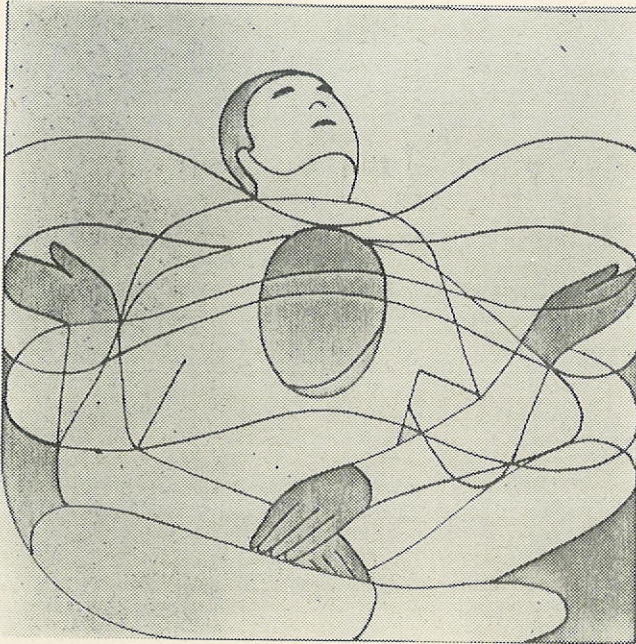
Ποιό άραγε είναι το πρόβλημα που τίθεται με τη χρήση των ναρκωτικών; Είναι ένα ή περισσότερα και για ποιούς; Γι' αυτόν που τα χρησιμοποιεί, για την κοινωνία, για τα ίδια τα ναρκωτικά; Το πρόβλημα ή τα προβλήματα περιμένουν την έρμηνεία τους και τη λύση τους. Πρώτα όμως περιμένουν να τεθούν.

Τα προβλήματα, που συνάπτονται με τη χρήση των ναρκωτικών αναφέρονται πρώτα - πρώτα στα ίδια τα ά-

τομα, που τα χρησιμοποιούν. Στη χρήση τους στηρίζονται πολλές ελπίδες και μεγάλες προσδοκίες. Υπάρχει μια προσμονή για το ξεπέραςμα μιας δύσκολης καταστάσεως, για τη λύση αναπόφευκτων συγκρούσεων ή αναμονή επιτέλους μιας ευφορίας ή περισσότερων ευφορών στιγμών σε μια ζωή, που τη χαρακτηρίζει η μιζέρια το άνοιγμα σε πλατύτερους και δροσερότερους όριζοντες από τα στεγνά, στεγανά και στενόχωρα ένδικιτήματα του ανθρώπου, που οδηγείται στη χρήση των ναρκωτικών. Ακόμα υπάρχει μια επένδυση στη γοητεία που ασκεί μια εξωθεν βοήθεια, που είναι αντικειμενοποιημένη — το ναρκωτικό είναι εδώ και τώρα — και που συνιστά για το άτομο αντικείμενο επιθυμίας. Ένυπάρχει ασφαλώς σ' όλα αυτά μια υπερε-

κτίμηση, υπεραξιολόγηση της αναμενόμενης ευχαριστήσεως και ευφορίας, που πιστεύεται συνεχής, αβυσσική, ατόματη, μαγική.

Το πρόβλημα αναφέρεται: κατά δεύτερο λόγο σ' αυτά τα ίδια τα ναρκωτικά. Όταν η ουσία αυτή από την όποια ανακινούνται τόσα πολλά δεν δίνει παρά μόνον αυτά που μπορεί και όχι: τὰ ἄμετρα και φανταστικά, τότε γεννιέται ἡ ἀπογοήτευση στις ψυχές αυτές, που γοητεύτηκαν και ἤλπισαν πολλά στις ὑποσχέσεις, που τους δόθηκαν. Γιατί, ἂν για τὴν κοινωνία ἢ τὴν χρήση τῶν ναρκωτικών δημιουργεῖται ποικίλα προβλήματα και χαρακτηρίζονται: ὡς ἀπειλή, ὡς «φοβέρα», για τὰ συγκεκριμένα άτομα

Τὸ ἀπατηλὸ ὄνειρο! (Σκίτσο τοῦ Dimitri Selesneff)

ἀποτελοῦν «ἀπειλές» με τὴν χρήση τοῦ ὄρου στην ἀρχαία ἑλληνική, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ που καταλαβαίνουμε σήμερα, σημαίνει: καὶ καυχησιολογίες, πομπώδεις ὑποσχέσεις, «παχιά λόγια».

Τίς πῶς πολλές φορές ἡ «γῆ τῆς ἐπαγγελίας» ἀποδεικνύεται: μιὰ ἀνυδρὴ ἔρημος και ἔρημη χώρα, ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ ἀνεύρεση ἐνὸς χαμένου παραδείσου. Μὲ μόνον συναίσθημα νὰ διακατέχει αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἓνα αἶσθημα ἐξαρτήσεως ἀπὸ τις οὐσίες αυτές. Κι αὐτὴ τὴ στιγμή θίγουμε τὸ πῶς οὐσιαστικὸ πρόβλημα που τίθεται: με τὴν χρήση τῶν ναρκωτικῶν αὐτῶν οὐσιῶν. Τὴν ἐξάρτηση τοῦ ἀτόμου ἀπὸ αυτές, τὸν ἑτεροπροσδιορισμό του, ἐνῶ ξεκίνησε νὰ παίρνει: ναρκωτικά ὡς μιὰ πράξη αὐτονομίας, αὐτοπροσδιορισμοῦ, ὡς ἀναξήτηση ἀνεξαρτησίας, ἀπελευθερώσεως και ἐλευθερίας.

Βραχυπρόθεσμη λύση

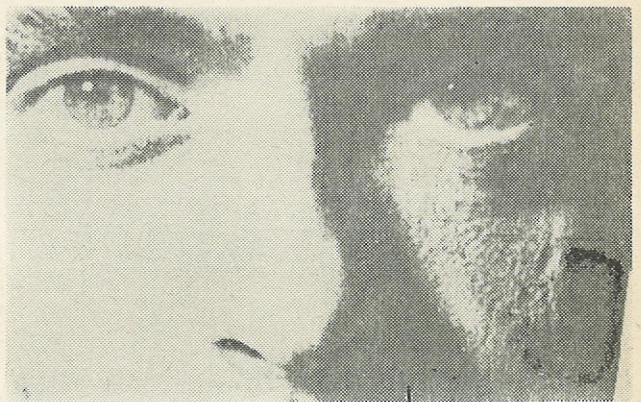
Εἶναι, ὁραία, δυνατόν πρὸς στιγμήν νὰ ἐπιτυγχάνονται οἱ συνειδητές ἢ ἀσυνειδητές ἐπιδιώξεις και τὸ ἄτομο νὰ αἰσθάνεται: ἀπελευθερωμένο ἀπὸ ἀγχη, δεσμεύσεις, ἀναστολές: νὰ χαίρεται: αὐτὸ τὸ ξαλά-

φρωμα ἀπὸ θάρη ἐπαχθὴ και καταστάσεις ἐπώδυνες, νὰ χαίρεται μιὰ πρωτόγονη ἐλευθερία και κυριαρχία πάνω στὸν πόνο, τὸ χῶρο, τὸ χρόνο, πάνω στὸν ἑαυτὸ του και τις δυνατότητές του, στοὺς ἄλλους. Αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία, ἀλλὰ και τὸ αἶσθημα μιᾶς σχετικῆς παντοδυναμίας — ἐλευθερίας, που πρὸς στιγμήν ἐγκαθίσταται: στὸν ἄνθρωπο, τοῦ δίνει τὴν ψευδαἰσθηση μιᾶς «λήψεως ζητουμένου» ἤδη ἀπὸ τώρα, διὰ μιᾶς. Ἡ νοοτροπία αὐτὴ μιᾶς θυμίζει: τὴ διδλκή διήγηση για ἰσοθεία, που ἐπιτυγχάνεται: βραχυπρόθεσμα ἢ μᾶλλον αὐτοστιγμει με τὴ βρώση ἐνὸς καρποῦ. Δυστυχῶς, για τὸν πρῶτο ἐκεῖνο ἄνθρωπο, ἀφοῦ γεύτηκε τὸν καρπὸ, συνειδητοποίησε τὴ γυμνότητά του, ὡς ἡ ἐπένδυση τῆς ἐπιθυμίας του στὴν ἀπόλαυση τοῦ ἀπαγορευμένου καρποῦ, νὰ τὸν ἐξάντλησε και νὰ μὴν εἶχε οὐτ' ἓνα ρουχο νὰ δάξει: πάνω του κι ἔτσι: φάνηκε γυμνός ὡς τὸ βασίλειό του μύθου τοῦ Hans Christian Andersen, που ἔχοντας πληρώσει: τόσα και τόσα στὸν περίφημο ἀπατεῶνα ράφτη, ἔγινε περιγέλωσ στο περιδάλ-λου του.

Στις σκέψεις, που προηγήθηκαν, διαφαίνεται: καθαρά ὅτι: στὴν χρήση τοῦ ναρκωτικῶν ἐπικρατοῦν βραχυπρόθεσμες λύσεις: στὴν ὑπαρξιακὴ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου. Συμβαίνει: δηλαδή, ὅπως και ἄλλου, νὰ θέλει: ὁ ἄνθρωπος, ἐδῶ και τώρα, ἁμέσως, νὰ βρεῖ τὴν πληρότητα, που τόσο σπάνια μπορεί νὰ φτάσει: μόνο με τις δυνάμεις του και νὰ φτάσει: στὴν τελειότητα συντομεύοντας τὸ δρόμο πρὸς αὐτήν. Κατορθώνει: ὅμως τελικά, ἐπιδιώκοντας βραχυπρόθεσμες λύσεις, νὰ βραχυκυκλώνει: ἓναν δλόκληρο κύκλο ζωῆς και ἐργασίας, που ἀπαιτεῖται: για νὰ θεμελιώ-σει: και νὰ χτίσει: τὸν ἑαυτὸ του και νὰ κυριαρχήσει: πάνω του και στὸν κόσμο και νὰ πραγματοποιήσει: τὸ σ χ ἔ δ : ο ζ ω ἦ ς, που μακροπρόθεσμα μόνο μπορεί νὰ ἐπιτευχθεῖ.

Δεσμευτικὴ ἐξάρτηση

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει: πολλές δυνατότητες, πολλές δυνάμεις, μικρόκοσμος αὐτὸς σ' ἓναν κόσμον μικρὸ και μεγάλον. Κολακεύεται: ὅταν τὸν ἀποκαλοῦν κορωνίδα τῆς δημιουργ-

«... και διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο και ἔγνωσαν: ὅτι: γυμνοὶ ἦσαν» (Γενέσεως γ' 7).

γίας, ἀρχὴ και ἐξουσία τοῦ κόσμου. Πολὺ συχνά, ὅμως, ξεχνᾷ αὐτὴ τὴν περίοπτη θέση του, ἢ ἀλήθεια του περιπίπτει: σὲ λήθη και ἀφήνεται: νὰ κ υ-

ριαρχείται και να εξουσιάζεται από στοιχεία, που δεν μπορεί να τα μεταστοιχειώσει, να τα αφομοιώσει και γίνονται «στοιχεία» που τον κατοικούν

Κάρλ Άρνολτ: Τοξικομανείς στο μεσοπολεμικό Βερολίνο («Τό Βήμα» 12 Δεκεμβρίου 1982).

και τον κατέχουν, αφού μάλιστα του έχουν υποσχεθεί χίλιους - δυο χαμένους παραδείσους και άνταμοιθές. Με το όραμα, λοιπόν, ο άνθρωπος των «ανάπληρωματικών ικανοποιήσεων», της απελευθέρωσης και της ανεξαρτησίας του προσφεύγει στο δρόμο των ναρκωτικών, παίρνει χωρίς ίσως να μπορεί να το συνειδητοποιήσει ένα δρόμο χωρίς γυρισμό, εισέρχεται στην πιδ δεσμευτική εξάρτηση που θα μπορούσε να φαντασθεί, καταναλώνει ένα ξέαρτημα και γίνεται, χωρίς ίσως να το θέλει, ένας έθελοντής του λευκού θανάτου αντί να γίνει έθελοντής της ζωής.

Με όλα αυτά, φαίνεται καθαρά πώς τα ναρκωτικά δεν μπορεί να είναι η απάντηση και η λύση στο υπαρξιακό πρόβλημα του ανθρώπου. Μπορεί να του παρέχουν μια κάποια στιγμιαία ανακούφιση και ευχαρίστηση, δεν μπορούν όμως να πληρώσουν την πείνα και τη δίψα για ζωή, για ελευθερία, για ανεξαρτησία και απελευθέρωση. Αντίθετα, είναι όξυ αϊσθημα για άπελευθέρωση από τα ναρκωτικά εγκαθίσταται με τον καιρό σ' αυτούς που τα χρησιμοποιούν. Η απελευθέρωση αυτή παραμένει ένα μεγάλο πρόβλημα και οι ειδικοί συμφωνούν ότι «μόνον μια πολύ μεγάλη συγκινησιακή σύγκρουση μπορεί να αντικαταστήσει τη δύναμη της εξαρτήσεως από το ναρκωτικό»¹.

Η θρησκεία: λύση ή νέα εξάρτηση

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια θρησκευτική μεταστροφή μπόρεσε να το επιτύχει αυτό. Δεν διαπιστώνε-

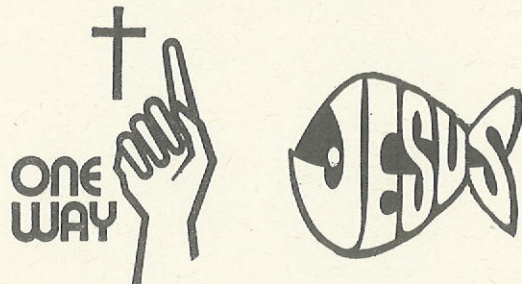
ται πάντως μεγάλη προθυμία το τελευταίο να γίνει αποδεκτό.

Στην Ελλάδα, ένα «δαρυσήμαντο μήνυμα» δόθηκε από μια νεαρή κοπέλα σε έκπομπή της ΕΡΤ στις 17 Φεβρουαρίου 1982. Το μήνυμά της, όμως, αντιμετώπιστηκε με σκεπτικισμό και αδιαφορία.

Στη συζήτηση που ακολούθησε μετά από την προβολή της ταινίας «Άγγελικός θάνατος» διερευνήθηκε τί μπορεί να είναι εκείνο που θα βοηθούσε στην υπέρβαση της εξαρτήσεως από τα ναρκωτικά. Μεταξύ άλλων, οι παρευρισκόμενοι επιστήμονες έτόνισαν, ότι για να μη παρασυρθεί ο νέος, και για να βγει από το κύκλωμα —άν έχει υποκύψει— χρειάζεται να θέσει ένα στόχο, ένα σκοπό, κάτι που να τον γεμίζει και να του δίνει μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Αυτό το κάτι μπορεί να είναι: μια κάποια επιστημονική σπουδή, μία κοινωνική αποστολή και άλλοι ένδεχομένως παρεμφερείς στόχοι.

Τότε, παρενέβη η Ντόνα, αυτό ήταν το όνομα της κοπέλας, που μίλησε με απλότητα και σεμνότητα. Είπε, ότι δε γεια: κάποιος σκοπός που θα αποτρέψει τον κίνδυνο. Άνεφερε, χαρακτηριστικά, ότι τα δοκίμασε όλα, έφτασε στην αποκοινωνικοποίηση, στην φύγωση, κατάντησε ανθρώπινο κουρέλι. Ύστερα αντίσταθηκε, πάλαψε, αφιερώθηκε —κατά πώς είπε— στο Χριστό και έγινε ένα καινούριο δημιούργημα και δρῆκε τη σωτηρία της.

«Αυτά τα πολύ σημαντικά, καθώς τη ρωτούσαν, τα επανέλαβε δυο τρεις φορές. Κι όμως, οι επιστήμονες που έπαρναν μέρος στη συζήτηση, αντιπαρέρχονταν με προσποιητή αδιαφορία εκείνη την πολύτιμη δήμολογία της και γύριζαν άλλοι την συζήτηση. Γιατί; Ντρέπονταν να παραδεχθούν τη σωτηρία επίδραση της πίστεως; Αμφισβῆ-

«Εγώ είμι η δόδος...» (Ίωάννου ιδ' 6).

τούσαν τη μεγαλειώδη λυτρωτική αξία της; Η άποθούσαν την «δήμολογία» στα βάθη του «άσυνειδήτου», γιατί τους χάλαγε τα σχέδια της πολιτικοποίησης της ναρκωμανίας;»².

Ο Dr. Duncan Vere αναφέρει, ότι αν και γνωρίζει τις ιστορίες πολλών τοξικομανών, έχει γνωρίσει μόνον ξῆ, που δρῆκαν διαρκή ανακούφιση. Σε μια από τις περιπτώσεις αυτές ο γάμος και ένα μωρό αποδείχτηκαν η ισχυρότερη δύναμη. Στις άλλες ήταν μια νέα θρησκευτική πίστη. Στην Αμερική παρουσιάστηκε το φαινόμενο

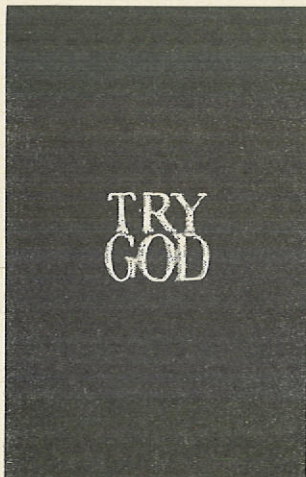
μεγάλες ομάδες νέων να στραφούν προς το Χριστό, επειδή μπόρεσαν με την πίστη που άντλησαν απ' αυτόν να αποτινάξουν τα δεσμά των ναρκωτικών κι από «παιδιά των λουλουδιών» να γίνουν «παιδιά του Θεού».

Ο αμερικανός κοινωνιολόγος Edgar Morin περιγράφει πολύ καλά όλες αυτές τις εξελίξεις της δεκαετίας του εξήντα στις Ήνωμένες Πολιτείες. Σε μια πρώτη φάση, συναντάμε στους χίππυς ένα κήρυγμα «επιστροφής στη φύση», στη συνέχεια διαπιστώνουμε έκτεταμένη χρήση των ναρκωτικών και μετά εκπληκτική ανάπτυξη και άνθηση των θρησκευτικών κινήματων³.

«Ας μᾶς επιτραπεί τώρα μιὰ μ ι κ ρ ῆ π α ρ έ κ θ α σ η σχετικά με τὰ τρία σκίτσα που μόλις εντάξαμε στο καίμενό μας.

«Ένας είναι ο δρόμος» (One Way). Ο δείκτης ενός χεριού δείχνει τον Σταυρό σ' ένα αυτοκόλλητο τῆς κινήσεως του Billy Graham στις Ήνωμένες Πολιτείες. Ένα άλλο αυτοκόλλητο δίνει επίσης τὴν ἀπάντηση: «Ο Ἰησοῦς» (Jesus). Τὰ γράμματά του εἶναι ἐγχαραγμένα στὸ σχῆμα τοῦ Ἰχθύος. Ἡ ὑπόδειξη τοῦ Σταυροῦ φαντάζει: σὰν μιὰ ἀνανέωση τοῦ «ἐν Τούτῳ νίκα». Γιὰ ἐκείνους που πιστεύουν στὸ Θεό, ὁ Σταυρὸς εἶναι ὄπλο ἀκαταμάχητο.

Σὲ πιστοὺς ἀπευθύνεται καὶ ἓνα ἀργυρὸ κόσμημα —σὲ μορφή καρφίτσας ἢ μενταγιόν— που κυκλοφόρησε ἀπὸ τὸ γνωστὸ κοσμηματοπωλεῖο τῆς Νέας Ὑόρκης Τίφφανυ (Tiffany & Co.). Πάνω του εἶναι χαραγμένη ἡ προτροπή: «Try Good» (θὰ τὸ ἀπέδιδε: «Δὲν δοκιμάζεις» ἢ «γιὰ δοκίμασε καὶ τὸ Θεό»). Σὲ μιὰ ἐποχή, που οἱ πάντες «δοκιμάζου» ἀδιάκριτα τὰ πάντα, θὰ πρέπει κάποτε νὰ καταλήξουν οἱ ἄνθρωποι καὶ στὴ δοκιμὴ - δοκιμασία καὶ κατοχὴ τοῦ καλοῦ (πρὸλ. Α' Θεσσαλονικεῖς ε' 21).

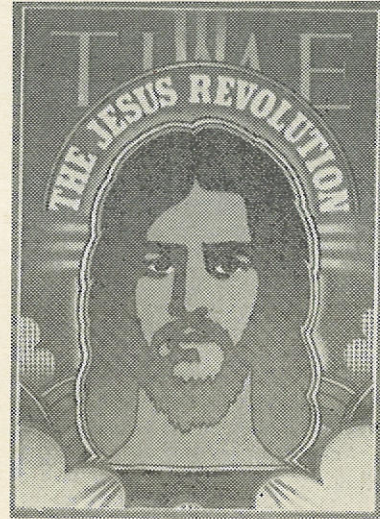

«Πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὶς πωλῆσεις πηγαίνουν στὸ Walter Hoving Home στὴν περιοχή Garrison τῆς Νέας Ὑόρκης. Πρόκειται περὶ ἐνὸς κέντρου γιὰ τοξικομανεῖς καὶ σοβαρὰ διαταραγμένες γεαρὲς κοπέλες, στὸ ὁποῖο, ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο θεραπευτικῆς ἀγωγῆς, πάνω ἀπὸ ἐνενηντὰ στὰ ἑκατὸ ἄτομα γίνονται τελείως καλὰ ἀποδεχόμενοι τὸν Θεὸ στὴ ζωὴ τους.

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ Time ἀναγγέλει τὴν ἱστορικὴ πιὰ «ἐπανάσταση τοῦ Ἰησοῦ» που ἔλαβε χώρα στὶς Ήνωμένες Πολιτείες, τὴν δεκαετία τοῦ εξήντα, τὴν ὁποία καὶ ὑπαίτιχθήκαμε λίγο πιὸ πάνω.

Τὸ θέμα, ἀσφαλῶς, δὲν εἶναι γὰ ἀντικαταστήσουμε τὸ ἓνα ναρκωτικὸ μὲ κάποιο ἄλλο, ὅπως γιὰ παράδειγμα

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ἰησοῦ.

μὲ τὴ θρησκεία, γιατί ὅπως γνωρίζετε τὴν κατηγορήσαν σὰν «ὄπιο τῶν λαϊκῶν μαζῶν». Κι αὐτὴ, εἶπαν, δημιουργεῖ ψευδαισθήσεις, αὐταπάτες, φροῦδες ἐλπίδες κι ὅπως τὰ ναρκωτικὰ δὲν λύνουν κανένα πρόβλημα, τὸ ἴδιο καὶ ἡ θρησκεία ἀφήνει ἄλυτα καὶ δυσκολεύει τὴ λύση τῶν προβλημάτων ἀπὸ ἄλλες δυνάμεις. Ἀκόμα, ὅτι ὑποθάλλει: κι αὐτὴ μ ι ἄ ν ἄ λ λ η ἔ ξ ἄ ρ τ η σ η καὶ βρισκόμαστε πάλι μὲ τὸ πρόβλημά μας, ἔχοντας τὸν ἴδιο κοινὸ παρονομαστή. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι πολλὲς φορές, ἡ θρησκεία παίζει ἓναν τέτοιο ρόλο. Πρόκειται ὅμως γιὰ μιὰ στατική θρησκευτικότητα, στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχουν τὰ ἴχνη ἐνὸς ζωντανοῦ Χριστιανισμοῦ. Στὴν προκειμένη περίπτωση, ὁ Χριστιανισμὸς ἐμφανίζεται: κι αὐτὸς σὰν ἓνα γάπι εὐτυχίας, που ἀναιρεῖ τὴν πρωτοβουλία, τὴν εὐθύνη, τὴ δημιουργικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ σχέση μὲ τὸ Θεὸ μένει μιὰ συμβιωτικὴ παρασιτικὴ σχέση, μιὰ ἐξάρτηση στὴ χειρότερη μορφή της, ἀποτύπωση τῆς ἰδίας μας μὴ ἐνηλικιωμένης στάσεως στὴν ὅποια μορφή ἐξουσίας, ἀντὶ νὰ εἶναι μιὰ σχέση δημιουργικὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία νὰ ἀντλεῖ ὁ ἄνθρωπος νόημα ζωῆς καὶ ἐλευθερίας.

(Συνεχίζεται)

1. Dr. Duncan Vere, Ἡ χριστιανικὴ συμβολὴ στὸ πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν, περ. «Ἀκτίνες», Ἰούνιος 1974, σ. 180.

2. Τὴν ἐκπομπὴ τὴν παρακολοῦθησα καὶ ὁ ἴδιος προσωπικὰ ἔταν μεταδόθηκε, καὶ διαπίστωνα καὶ ἐγὼ ὅσα ὁ ὑφηγητὴς Βασίλης Κρεμμύδας παρατηρεῖ σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὴν «Καθημερινή» στὶς 11 Μαρτίου 1982, τῆς ὁποίας καὶ παρέθεσα δρισεμένα σημεῖα.

3. Βλ. τὸ ἄρθρο τοῦ Alfred Vannesse, Fuir dans la religion (Φυγὴ στὴ θρησκεία), που δημοσιεύτηκε στὸ βελγικὸ περιοδικὸ «Nouvelles Feuilles Familiales» στὸ τεῦχος τοῦ Αὐγούστου 1983, σ. 35-38.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΛΒ' ΤΟΜΟΥ (1983) ΤΟΥ "ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ,,

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Ε. Δ. Θ., «Πανταχόθεν ἀντί τείχους», σ. 58. — Ε. Δ. Θ., Κήρυγμα καὶ ἀκροατές, σ. 74. — Ε. Δ. Θ., «Χριστὸς Ἀνέστη», σ. 130. — Ε. Δ. Θ., «Τὸ ἀνηρότερον ὄλων τῶν χρωμάτων», σ. 154. — Ε. Δ. Θ., Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, σ. 185. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως, σ. 202. — Τοῦ αὐτοῦ, Σταυρὸς παντὸς κόσμου τιμιώτερος, σ. 218. —

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Ε. Δ. Θ., Ἡ φροντίδα γιὰ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, σ. 4. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ποιμένες καὶ Χιοῦμορ..., σ. 8. — Ε. Δ. Θ., Τὰ (διαμαντένια ὄπλα) τοῦ ἱερέως, σ. 18. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ ψυχραιμία, σ. 22. — Ε. Δ. Θ., Ὁ λόγος ὡς ὄργανο πνευματικῆς θεραπείας, σ. 42. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, «Ἰλάσθητι ἡμῖν ὁ Θεός», σ. 48. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ποιμὴν ὁ καλός, σ. 64. — Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Τὰ παιδιὰ μας, σ. 66. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ἡ δύναμη τῆς Παιδείας, σ. 78. — Ἀδαμαντίου Κοραΐ, Παπᾶ Τρέχας, σ. 80. — π. Φιλοθέου Φάρου, «Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς», σ. 84. — Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Πουλουπάτη, «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους», σ. 119. — Κωνσταντίνου Θεοτόκη, Ἀμάρτησε; σ. 140. — Θεραπευτικοὶ δρόμοι, σ. 142. — Μιὰ ἐπίσκεψη στὴ Βιβλιοθήκη, σ. 142. — Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου, Ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐξομολογήσεως, σ. 143. — π. Φιλοθέου Φάρου, «Ὅσον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη ἐκ τοῦ σώματος...», σ. 146. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Τὸ μυστήριον τῆς υγείας καὶ τῆς ἀρρώστιας, σ. 160. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐνας λόγος γιὰ τὸ καλοκαίρι, σ. 192. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ὁ Κληρικὸς κατὰ τίς ποιμαντικὲς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σ. 197, 228, 244, 261, 277. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὸ τάκτ, σ. 208. — Ἀββᾶ Δωροθέου, Ποιμαντικὴ φαντασία σὲ μείζονα καὶ ἐλάσσονα κλίμακα, σ. 210. — Ἀρχιμ. Σωτηρίου Τράμπα, Πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου Ἕλληνας ἱερεῖς, σ. 220. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἀποχαιρετισμὸς στὸ καλοκαίρι, σ. 224. — Ἐρβιν Ρίνγκελ, Ἡ αὐτοκτονία σὰν ποιμαντικὸ πρόβλημα, σ. 225. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ κίνδυνος τῆς αὐτοκτονίας στοὺς νέους, σ. 227, 243, 260, 269. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ποιμαντικὴ ἐργασία μὲ χιλιαστές, σ. 231, 245. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πανεπιστήμιο καὶ ζωὴ (ἄσκηση αὐτογνωσίας), σ. 240. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀγάπη μητέρα (θεολογικὴ ποιμαντικὴ προσέγγιση), σ. 256. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἔννοια τῆς ψυχολογίας ἀπ' τὴν ποιμαντικὴ σκοπιά,

σ. 266. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Φθινοπωρινά, σ. 272. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ ὄριο τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ψυχολογίας στὸ ποιμαντικὸ ἔργο, σ. 282. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ χρῆση τῶν ναρκωτικῶν ὡς ποιμαντικὸ πρόβλημα, σ. 289, 304. — Ἀρχιμ. Νεκταρίου Μηλιώνη, Ἡ ποιμαντικὴ διακονία εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Ὁ Ἅγιος Σάββας», σ. 292, 302.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου. Οἱ καιροὶ τῆς λατρευτικῆς προσευχῆς στίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 5. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 6, 20, 44, 60, 76, 116, 137, 156, 171, 186, 219, 236, 252, 267, 283, 299. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Εὐχὲς τοῦ Ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου στίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 19. — Γρ. Θ. Στάθη, Ἡ Ψαλτικὴ τέχνη στὴν ὀρθόδοξὴ λατρεία, σ. 21, 45, 76, 187, 237, 284. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἐκλογή τῶν κατηχομένων κατὰ τίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 43. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα κατὰ τίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 59. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτιδῆ, Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας στὴν ζωὴ τῶν πιστῶν (εἰσήγησις), σ. 62, 120, 134. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ Βάπτισμα στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, σ. 75. — Ε. Δ. Θ., «Ἡ Ἀκολουθία τῶν (Χαιρετισμῶν) ὡς στήριγμα τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων», σ. 114. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 115. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ χειροτονία τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, σ. 131. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ γυναικεῖα διακονία κατὰ τίς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 155.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Ἀγγελικῆς Ζησίμου, «Συνειδησιακὲς ἀνησυχίες», σ. 12, 32, 51.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ

Μαρίας Ματζάρη-Μιχαήλ, Τὸ πρῶτο κήρυγμα, σ. 125. — Ἀλεξ. Σολζενίτσιν, Πασχαλινὴ λιτανεία, σ. 132. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ἡ Ἀνάστασις σὰν πηγὴ χαρᾶς, σ. 149. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Εἰς οὐρανὸς ἀνήχθημεν», σ. 170. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀκτῖνες τῆς θείας παρουσίας, σ. 298.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἀρκάδι, δόξα τῆς Κρήτης - περγαμνῆ τῆς Ρωμιούσνης, σ. 13, 30. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἕλληνας Κληρικοὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς φυλῆς, σ. 53, 69, 85, 122, 138, 163, 174, 189, 254, 271, 291. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ἡ «μυ-

στική Ἐκκλησία» τῆς Τσεχοσλοβακίας», σ. 61. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησία καὶ Κράτος στὴ Βουλγαρία, σ. 117. — Μνήμη ἀλώσεως, σ. 154. — Ἀρχιμ. Φ. Σ. Κωνσταντινίδης, Ὁ ἐθνομάρτυρας ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, σ. 157, 172, 188. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη Μικρᾶς Ἀσίας, σ. 234. — Δημ. Φερρούση, Ἀθηναϊκὸ Λειμωνάριο — Νεφωτο ἀστέρι Ὁρθοδοξίας, σ. 274, 275. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Μετόχι τοῦ Παν. Τάφου, συναξάρι καὶ δοξαστικὸ τῆς Ἀθήνας, σ. 285. — Πρεσβ. Δημητρίου Β. Τζέρπου, Χρυσοστομικὰ μὴνύματα στὴν ἐποχὴ μας, σ. 287.

ΒΙΒΛΙΚΑ

Βασ. Μουστάκη, Ἡ περιπέτεια τοῦ Ἰωάννα, σ. 10, 29. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ προφητεία τοῦ Ναούμ, σ. 46, 82, 118, 144, 166, 181, 196, 229, 238, 253, 268.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ψευδεῖς δηλώσεις γιὰ τὴν παραπλάνησι τῶν Ἀρχῶν, σ. 28, 52, 68, 124. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τῆς ἐταιρίας «Σκοπία», σ. 147, 165, 173, 191.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Ὁ μήνας τῶν μεγάλων Πατέρων. — Δύσκολο κήρυγμα. — Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος. — Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα. — Ἡ φωνὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, σ. 16. — Ὁ Ἅγιος Χαραλάμπης. — Ἀνάδυσση ἀπὸ ἀβύσσους. — «Τὶ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία». — Μιὰ ἱερὴ ἐπέτειος, σ. 39. — Γύρω ἀπὸ ἓνα βιβλίον. — Φλαβιανὸς Κωνσταντινουπόλεως. — Ἡ Χανααία. — «Χαροποιὸν πένης», σ. 50. — Ὑπάρχει διέξοδος; — Ὁ «καλὸς» γιός. — Περιλαμβάνει καὶ τὶς συζύγους τῶν κληρικῶν. — Εὐσχήμενες. — Ὁ Ἰώβ, σ. 67. — Ἡ ἐθνικὴ μας Ἐπέτειος. — Ὁ Μακρυγιάννης. — Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος. — Ὁ συγγραφέας τῆς «Κλίμακος», σ. 88. — Βαδίζοντας πρὸς τὴν Ἀνάσταση. — «Δεκαετία Ἀναπήρων». — Ὁ Μέγας Κανὼν. — Ἐν ὄψει τοῦ Ἐσταυρωμένου. — Ὁ ἱερέας καὶ ἡ Ἐξομολόγηση, σ. 126. — «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός». — Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία. — Ἐπιφάνιος Σαλαμίνος. — Κύτταρο τῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ ὁμολογία τοῦ Θωμᾶ, σ. 150. — Στὸν ἀπόηχο μιᾶς ἐπετείου. — Νηστεία προσιτῆ στοὺς πολλούς. — Ὁ γυμνισμὸς. — Καὶ γενικότερα. — Τὰ παιδιὰ μας, τὸ καλοκαίρι, σ. 167. — Ἡ ἡμέρα ποὺ μᾶς τὸν χάρισε. — Μὲ ἀφορμὴ ἓνα βιβλίον. — Ὁ ὄσιος Δαβίδ. — «Ἄς μὴ ὑπάρξουν ριψάσπιδες. — Πέτρος καὶ Παῦλος, σ. 182. — Οἱ Ἅγιοι Πάντες. — Γαβριὴλ ὁ Ἀρχάγγελος. — Οἱ Ἐφημέριοι καὶ τὸ περιβάλλον. — Ἡ Ὅσια Μακρίνα. — Ἀπὸ τὸ νεότερο Ἄγιολόγιο, σ. 200. — Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος. — Ἐθνικὴ μάλιστα. — Οἱ δυὸ Παρακλήσεις στὴν Παναγία. — Γιὰ μορφωμένους Κληρικούς. — Ὁ Προφήτης Σαμουὴλ, σ. 216. — Τὸ κλειδί τῆς Ἐδέμ. — Ξανὰ

στὰ θρανία. — Ὅταν λείπει τὸ φῶς... — Ἡ Στ' Συνέλευση τῶν χιλιαστῶν. — Γεώργιος Ν. Παπανικολάου, σ. 230. — Ἅγιοι τοῦ Ὀκτωβρίου. — Συνεργασία μὲ τὸ σχολεῖο. — Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. — Βενιαμὴν ὁ Πέσης, σ. 239. — Λατόμος ἄλλων ψυχῶν. — Πρῶτα ἀπ' ἄλλα εἰρηνοποιοὺς. — Ἡ Ταβιθά. — Οἱ ἐνοριακὲς βιβλιοθήκες. — Ὁ Ἅγιος τῶν παιδιῶν. — Καὶ φύλακες, σ. 263. — «Οἱ τρυφεροὶ μου ἐπορεύθησαν». — «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες». — Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων. — Γρηγόριος ὁ Παλαμαῆς. — Φίλοι ποὺ δὲν μᾶς ἀποχωρίζονται, σ. 280. — Μιὰ ἐπιφυλλίδα μας. — Καὶ μέγας ποιητῆς. — Ὁ Ἅγιος Νικόλαος. — Τὴν ἴδια θέση. — Μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἔκδοσις, σ. 294. — «Θεὸς εἰρήνης». — Ἐσνικὰ ἔθιμα. — Τὰ ἄγια Νήπια. — Ἐνα ψυχοφελὲς σύγγραμμα. — Εὐγλωττοὶ ἀριθμοί, σ. 301.

ΟΜΙΛΙΑΙ

Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ στὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σ. 250.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Φς, Ἀρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, «Ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο». — Π. Σωτήρχου, «Παιδομάρτυρες», σ. 71. — Πρωτοπρ. Μιχ. Καρδαμάκη, Πρόκληση γιὰ διάλογο. — Δημ. Σταμέλου, Ἡ μάνα στὴν ὄρεινὴ Ρούμελη. — Λότης Πέτροβιτς-Ἀνδρουτσόπουλου, Οἱ ἀσκητὲς τοῦ πλήθους, σ. 127. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τὸ σύγχρονον ἀστικὸν περιβάλλον ὡς ποιμαντικὸν πρόβλημα. — Ἀρχιμ. Μαξίμου Χρ. Θεοχάρη, Ἀπὸ τὸν ἱερόν Ἀμβωνα. — G. Kranzler, Μπορεῖς ν' ἀλλάξεις αὐτὸ ποὺ νιώθεις. — Ἀρχιμ. Ἰ. Γ. Ἀλεξίου, Καμπάνες μὲς' στὴ νύχτα. — Γ. Θ. Πρίντζιπα, Χρυσόστομος Β' ὁ Χατζησταυρός. — Ἀρχιμ. Χριστ. Ἀθ. Καλύβα, Ἰώβ' τὸ δράμα ἐνὸς ἀθώου, σ. 183. — Πρεσβ. Δημ. Β. Τζέρπου, (ἐπιμ. Γ. Μπεκατώρου), Τάξις τῶν ἰ. Ἀκολουθιῶν τοῦ Σαββάτου συμπυκνωμένων τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Παρακλητικῆς καὶ τοῦ Μηναίου. — Φς, Ι. Μ. Χατζηφώτης, Τ' Ἁγιονορίτικα, σ. 199. — Φς, Τὰ νέα Κατηχητικὰ Βοηθήματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 247. — Φς, παπα-Φιλοθέου Φάρου, Πεντηκοστή, σ. 295. — Χρήστου Γιανναρά, Ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως, σ. 295. — Δημ. Σαβράμη, Τὸ χρωματιστὸ Εὐαγγέλιο, σ. 300.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Εὐαγγέλιου Π. Λέκκου, Ἡ «ἐβδομάδα ἱερατικῶν κλήσεων». — Οἱ ἐφημέριοι Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας. — Ἐφημέριοι καὶ σύγχρονος κόσμος, σ. 40. — Περιθάλψη κληρικῶν ἐξωτερικοῦ. — Αὔξηση μισθῶν ἀπὸ 1.1.83. — Ἡ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., σ. 56. — Προαιρετικὰ τὰ «τυχερά». — Ἱερεῖς-Γραμματεῖς Κοινοτήτων. — Ἡ νομικὴ κατάστασις τῶν ἱεροψαλτῶν, σ. 72. — Ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν Ἐβδομάδα ἱερατικῶν κλήσεων. — Ἡ λήξις μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν. — Σύννομη ἢ ἀπόλυσις γιὰ ἄρνησις ἀποδοχῆς τῆς μεταθέσεως, σ. 128. — Ὁδήγησις αὐτοκινήτου ἀπὸ κληρι-

κούς. — "Οχι ἐκμετάλλευση τῶν νεκρῶν. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐπαινεῖ κληρικῶ. — Ἐκδηλώσεις τοῦ Ἐκκλ. Λυκείου Ἀθηνῶν, σ. 152. — Αὐξηση συντάξεων τοῦ TAKE, σ. 168. — Ἐκθεση ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου. — Θεσεις ὑπαλλήλων στὶς Ἱ. Μητροπόλεις. — Πρόσληψη ἱερέων στὸ Στρατ. Σῶμα. — Περιοδεία τοῦ Δ.Σ. «Ἱεροῦ Συνδέσμου». — Νὰ ἐνημερωθεῖ ἡ Τοπ. Αὐτοδιοίκηση, σ. 184. — Σύνταξη ἀπὸ τὸν ΟΓΑ καὶ στὶς πρέσβυτες ἀγρότισσες. — Ὑποτροφίες σὲ μαθητὲς τοῦ Ἐκκλ. Λυκείου Τήνου. — Ὁ Σύνδεσμος Ἐφημερίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. — Τέλη κυκλοφορίας αὐτοκινήτων Ἱ. Μητροπόλεων. — Στελέχη γιὰ γηροκομεία, σ. 232. — Μία ἐπαινετὴ πρωτοβουλία. — Ἡ ἐμφάνιση Κληρικῶν σὲ ραδιοτηλεοπτικὰ μέσα. — Ψήφισμα ἱερατικοῦ συνεδρίου Φλωρίνης. — Ἀρχαιρεσίες τοῦ ΙΣΚΕ, σ. 248. — Ἀνακοίνωση τοῦ ΙΣΚΕ. — Ἱερατικὰ συνέδρια. — Οἱ κληρικοὶ-ἐκπαιδευτικοί. — Τιμητικὲς διακρίσεις ἱερέων, σ. 264. — Ἐνας ὕμνος ἀεὶ βαθέων. — Ἰκανοποίηση αἰτημάτων τοῦ ἱ. Κλήρου. — Ἀντιχλιαστικὴ ἐκδήλωση στὴν Πάτρα. — Διαμαρτυρίες τοῦ ΙΣΚΕ, σ. 296.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ TAKE

Στὶς σελίδες 40, 56, 72, 128, 168, 184, 232, 248, 264, 296. —

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

Ε. Δ. Θ., Ἐλάχιστο ἀντίδωρο καὶ συμπαραστάσεις, σ. 90. — Οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν ὡς φωστῆρες ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας, σ. 90. — Ἐγκύκλιος 2341 τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ τῆς Ἐβδομάδος, σ. 91. — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Κακουλίδου, Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ προοπτικὴ τοῦ νέου θεσμοῦ, σ. 92. — Ἐλένης Καριτᾶ, Μιὰ ζωγραφιὰ τοῦ Παραδείσου, σ. 93. — Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, Διὰ ἐσένα παιδί μου ὁποῦ μέλλεις νὰ γίνης παπάς, σ. 94. — Ἀρχιμ. Ἰωάννου Σακελλαρίου, Οἱ ἱεροσπουδαστὲς μπροστὰ στὴν ἱερωσύνη (στοιχεῖα ἀπὸ μιὰ ἔρευνα), σ. 95. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Ὁ καθρέπτης τοῦ ἱερέως, σ. 98. — Περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας, σ. 100. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ἱερατικὲς κλήσεις· ψυχολογικὴ θεώρηση, σ. 102. — Ἀθανασίου Παρίου, Ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια, σ. 105. — Κωστῆ Μπαστιᾶ, Εὐλαβικοὶ ἑφημέριοι στὸν Ἀλέξ. Παπαδιαμάντη, σ. 108. — Α. Μ. Σ., Ποιμαντικὴ βιβλιοθήκη, σ. 110. — Πίνακας πηγῶν εἰκονογραφῆσεως, σ. 112. —

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἡ δύναμη τῆς Ἐκκλησίας, σ. 4, 18. — Μαρίας Κουτρικῆ - Μπάκου, Οἰκογένεια καὶ ἐργασία στὸ πρόσωπο τῆς χριστιανῆς μητέρας, σ. 15, 35. — Δημήτρη Φερούση, Ἀφιέρωμα τιμῆς στὸν Σίμωνα Καρά, σ. 23. — Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῆς Μουσικῆς καὶ ἡ Σχολὴ του (δράση καὶ ἐργασίες), σ. 26. — Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου,

Ἰδιότητες τῆς Ἐκκλησίας, σ. 42. — Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Ὁρθοδοξία καὶ Οὐμανισμός, σ. 74. — Δημ. Φερούση, Θεόδωρος Γ. Χατζηθεοδώρου, σ. 159, 180. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἐκκλησία καὶ σύγχρονος κόσμος, σ. 176. — Τάκη Ψαράκη, Ἐκκλησιαστικὸς Τύπος: Ἐνα δυναμικὸ μέσο διάδοσης ἰδεῶν, σ. 203. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτη, Ἐκτιμήσεις καὶ διαπιστώσεις γιὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ Τύπο, σ. 204. — Δημ. Φερούση, Ὁ ἐκκλησιαστικὸς Τύπος καὶ ἡ κατοχύρωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, σ. 206. — Νέστορα Μάτσα, Ἐπάλξεις τῆς ζωντανῆς Ρωμοσύνης, σ. 211. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτη, Ὁ ἑλληνορθόδοξος ἐκκλησιαστικὸς Τύπος σήμερα, σ. 212, 222. — Γρ. Θ. Σ., Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, σ. 233.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ὁ Ὄν, σ. 2. — Ὁ Μακ. Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ κόβει τὴν Ἀγιοβασιλόπιττα, σ. 3. — Ἀφιέρωμα στὸν Σίμωνα Καρά, σ. 17, 23, 25. — Ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος Σμύρνης, σ. 41. — «Μαέστρος» εἶναι ἡ μετοχικὴ εταιρία «Σκοπιὰ», σ. 52. — Ἐκδήλωση γιὰ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφή, σ. 57. — Διεθνεῖς τυπογραφικὲς ἐγκαταστάσεις τῆς «Σκοπιᾶς», σ. 68. — Γρηγόριος ὁ Ε', ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως, σ. 73. — Ἀφιέρωμα στὴν ἑβδομάδα ἱερατικῶν κλήσεων: Ἡ χειροτονία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, σ. 89 καὶ 99. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, σ. 94. Ἱεροσπουδαστής, σ. 96, καὶ μετὰ τοὺς γονεῖς του, σ. 97. Ὁ γερο παπάς, σ. 100. Νεαρὸς ἱεροδιάκονος, σ. 101. Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, σ. 105. Ἐλληνας κληρικὸς τῆς Τουρκοκρατίας, σ. 107. Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, σ. 108. Ὁ ἱερεὺς Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης, σ. 111. Ριζαεῖτες μπροστὰ στὸ ναὸ τῆς Σχολῆς, σ. 112. — Ἡ βαϊοφόρος, σ. 113. — Ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος, σ. 129. — Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, σ. 153. — Ὁ Κύπρου Κυπριανός, σ. 157. — Θεόδ. Γ. Χατζηθεοδώρου, σ. 158. — Τὸ Μετόχι τοῦ Παν. Τάφου στὴν Πλάκα, σ. 159. — Τὸ μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς, σ. 160. — «Πεντηκοστὴν ἐορτάζομεν...», σ. 169. — Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης, σ. 177. — Τὸ Μοναστήρι τῆς Γωνιάς, σ. 179. — Ὑποδοχὴ καὶ χειραγωγία στὴν πίστη, σ. 192. — Πανσέληνος, σ. 193. — Πῆρε τὸ κεράκι της καὶ προσκύνησε ὅλες τὶς εἰκόνες, σ. 195. — Ἡ θεία Μεταμόρφωσις, σ. 201. — Ὁ Μακ. κ. Σεραφεῖμ στὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ἐκκλησ. Τύπου, σ. 204. — Ἡ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, σ. 217. — Ε. Μύνη, «Ἡ κραυγὴ», 1895, σ. 225. — Ἡ κραυγὴ εἶναι πολὺ σιγανή..., σ. 226. — Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, σ. 233. — Ἡ Ἱ. Μονὴ Βηθλεὲμ στὸ Κορωπί, σ. 241. — Ὁ Μεγαλομάρτυρ. Ἅγιος, σ. 249. — Τὸ κτίριο τοῦ Βρεφοκομείου Ἀθηνῶν (νῦν Βιβλιοθήκη), σ. 259. — Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, σ. 265. — Ἡ Ἁγία Βαρβάρα, σ. 281. — Τὸ πρῶτο βῆμα..., σ. 288. — Ὑπεύθυνη ἐπιμόρφωση τῶν ἱερέων μας, σ. 289. — Χριστοῦγεννα, σ. 297. — Βιβλία κατὰ τῶν ναρκωτικῶν, σ. 305. — Τὸ ἀπατηλὸ ὄνειρο, σ. 306. — «Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί...», σ. 307. — Τοξικομανεῖς στὸ Βερολίνο, σ. 307. — «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός...», σ. 307. — «Πάντα δὲ δοκιμάζε-τε...» καὶ Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰησοῦ, σ. 308.

“ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1983 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΓΟΥΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀρχ.φ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

» ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

» ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

» ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΨΑΝΗΣ

» ΦΩΤΙΟΣ Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

» ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

» ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΠΟΥΛΟΥΠΑΤΗΣ

» ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

» ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

» ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΤΡΑΜΠΑΣ

» ΦΙΛΟΦΕΟΣ ΦΑΡΟΣ

Προσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

» ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΤΖΕΡΠΟΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΖΗΣΙΜΟΥ

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΙΤΑ

ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΡΙΚΗ - ΜΠΑΚΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

ΝΕΣΤΟΡΑΣ ΜΑΤΣΑΣ

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΕΡΒΙΝ ΡΙΝΚΕΛ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ ΨΑΡΑΚΗΣ